

RAZVOJ TURIZMA OPĆINE LOVINAC NA PRIMJERIMA SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA

Ugljarević, Antonija

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:324116>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

**VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVA**

Antonija Ugljarević

**RAZVOJ TURIZMA PODRUČJA OPĆINE LOVINAC NA
PRIMJERIMA SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA**

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2020.

Antonija Ugljarević

**RAZVOJ TURIZMA PODRUČJA OPĆINE LOVINAC
NA PRIMJERIMA SPECIFIČNIH OBLIKA TURIZMA**

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu
Poslovni odjel
Stručni studij Ugostiteljstva

Kolegij: Osnove specifičnih oblika turizma

Mentor: dr. sc. Mateja Petračić

Matični broj studenta: 0618612043

Karlovac, rujan 2020.

SAŽETAK

Ličko-senjska županija jedna je od 20 županija Republike Hrvatske i smještena je u Gorskoj Hrvatskoj. Ima umjereno toplu vlažnu klimu s toplim ljetima, povoljnu za razvoj cjelogodišnjeg turizma na tom području. Može se reći kako je Ličko-senjska županija središte svakog turističkog zbivanja zbog dobre prometne povezanosti te blizine važnih industrijskih središta Republike Hrvatske kao što su Zagreb i Rijeka. Kroz nju prolaze turisti koji ljeti odlaze na more, kao i oni koji se zimi upućuju prema sjevernijim krajevima. No, rijetko koji turist se u njoj zadržava dulje od jedne noći. Zašto je tome tako?

Ličko-senjska županija može ponuditi puno toga za hrvatski turizam. U njoj se nalaze četiri grada i osam općina koji su bogati prirodnim i antropogenim resursima te predstavljaju velik potencijal za razvoj turizma tog kraja. Gradovi su nedovoljno turistički valorizirani, ali nude raznovrsne turističke sadržaje te se puno ulaže u njihov razvoj. No, problem predstavljaju općine kojih je previše, a rijetko tko se bavi njihovim turističkim potencijalima i mogućnostima za razvoj. Također, mlađa populacija napušta ove krajeve u potrazi za boljim uvjetima života u urbanim područjima. A jedna od tih općina je i Lovinac. Lovinac se nalazi na krajnjem jugu Ličko-senjske županije. Bogat je kulturnim i povijesnim znamenitostima, kao i raznovrsnom, ali nedovoljno promoviranom florom i faunom. Ovaj rad će se temeljiti na turističkoj valorizaciji tih vrednota te kako zadržati turiste u općini dulje od jednog dana i ujedno ih potaknuti na ponovni dolazak.

Osnovni cilj ovoga rada je općinu Lovinac učiniti prepoznatljivom turističkom destinacijom te povećati kvalitetu života njezinih mještana kroz stvaranje novih oblika turizma, što će omogućiti otvaranje novih radnih mjesta kao i nove izvore prihoda.

Ključne riječi: Ličko-senjska županija, cjelogodišnji turizam, turisti, turistička valorizacija, općina Lovinac, specifični oblici turizma

SUMMARY

The country of Lika-Senj is one of 20 countries in the Republic of Croatia located in Mountain Croatia. It has a moderately warm humid climate with warm summers. Which is extremely favorable for the development of year-round tourism in the area. It can be said that the Country of Lika-Senj is the center of every tourist event because of its extremely good transport connections and the proximity of important industrial centers of the Republic of Croatia such as Zagreb and Rijeka. It is visited by tourists who go to the sea in the summer as well as tourists who head to the northern regions in winter. But rarely does a tourist stay in it for more than one night. Why is that so?

The Country of Lika-Senj has a lot to offer for Croatian tourism. In it are 4 cities and 8 municipalities that are rich in natural and anthropogenic resources and they represent great potential for tourism development in this area. The cities, although insufficiently tourist valorized offer a variety of tourist facilities and invest heavily in their development. However, the problem is presented by the municipalities which are twice as many in the country itself, and rarely anyone who deals with their tourism potential and opportunities for further development. Furthermore, the young population of these municipalities is leaving the area in search of better living conditions. One of these municipalities is the municipality of Lovinac, located in the far southern part of the Lika-Senj Country. It is rich in cultural and historical sites as well as diverse flora and fauna that are still under valorized. This paper will be based solely on the tourist valorization of these values and how to keep tourists in the municipality for more than a day and encourage them to come again.

The main objective of this paper is to make the municipality of Lovinac a recognizable tourist destination and to increase the quality of life of its inhabitants through the creation of new specific forms of tourism, which will enable the creation of new jobs and new sources of income.

Keywords: Lika-Senj Country, year-round tourism, tourists, tourist valorization, Lovinac municipality, new specific forms of tourism

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. OBILJEŽJA OPĆINE LOVINAC	3
2.1. Povijest Lovinca	3
2.2. Opće značajke	4
2.3. Gospodarske značajke	6
2.4. Prirodni resursi	7
2.4.1. Klimatski resursi	8
2.4.2. Hidrografski resursi	8
2.4.3. Biogeografski resursi	10
2.4.4. Geomorfološki resursi.....	13
2.5. Antropogeni resursi	14
2.5.1. Crkve.....	15
2.5.2. Mostovi na području općine Lovinac	17
2.5.3. Ostala antropogena dobra	18
2.6. Analiza smještajnih kapaciteta	20
3. ANALIZA STANJA	22
3.1. Analiza turističkog prometa.....	22
3.2. Analiza turističkog tržišta.....	24
3.3. Analiza dionika općine Lovinac	24
3.3.1. Gospodarski sektor.....	25
3.3.2. Javni sektor	26

3.3.3. Civilni sektor.....	26
4. POSTOJEĆI SPECIFIČNI OBLICI TURIZMA NA PODRUČJU OPĆINE LOVINAC	28
4.1. Cikloturizam.....	28
4.2. Lovni i ribolovni turizam.....	31
4.3. Sportsko-rekreacijski turizam.....	33
4.4. Planinski turizam	34
4.5. Manifestacijski turizam	35
5. SWOT ANALIZA	37
6. MOGUĆNOSTI RAZVOJA INOVATIVNIH TURISTIČKIH PROIZVODA U OPĆINI LOVINAC NA PRIMJERIMA	40
6.1. Speleološki turizam	40
6.2. Vjerski turizam	43
6.3. Avanturistički turizam	44
6.3.1. Adrenalinski park <i>Tesla Land</i>	45
7. ZAKLJUČAK	47
POPIS LITERATURE.....	48
POPIS TABLICA	50
POPIS GRAFOVA	51
POPIS SLIKA.....	52

1. UVOD

Urbani dijelovi Hrvatske se u današnje vrijeme sve više razvijaju, a ruralni dijelovi nerijetko ostaju u nezavidnoj poziciji – mlađa populacija odlazi u gradove u potrazi za radnim pozicijama pa populaciju često čine stanovnici starije životne dobi. Iako ovo nije pravilo i neki su ruralni dijelovi Hrvatske razvijeni i s pregršt mlade populacije, jedan od primjera odlaska mlade populacije iz tog područja i nedovoljno razvijanje turističkih mogućnosti tog kraja je općina Lovinac.

Ovaj završni rad prikazuje sve mogućnosti razvoja turizma u općini Lovinac kroz razne primjere specifičnih oblika turizma mogućih za razvoj na tom području.

1.1. Predmet i cilj rada

Lovinac je općina bogata prirodnim i antropogenim resursima. Na njenom području nalazi se velik broj crkvi te ju to čini atraktivnom za razvoj vjerskog turizma. Ona obiluje i drugim antropogenim dobrima te florom i faunom, a zbog klime je povoljna i za razvoj drugih oblika turizma.

Predmet ovog završnog rada jest „Razvoj turizma područja općine Lovinac na primjerima specifičnih oblika turizma“. U radu se navode primjeri postojećih oblika turizma koji su djelomično razvijeni u samoj općini, te ih se prikazuje kroz postojeće oblike turizma općine Lovinac. Također, iznose se i primjeri specifičnih oblika turizma koje je moguće razviti s obzirom na njihov velik potencijal. To je i glavni cilj ovoga završnog rada.

Cilj rada je i predstaviti snage, slabosti, prilike i prijetnje općine Lovinac kroz SWOT analizu te predstaviti važnost njihovog razvoja za cijelu Ličko-senjsku županiju.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Prilikom izrade završnog rada korišteni su sekundarni izvori podataka poput stručne literature koja objašnjava navedene specifične oblike turizma u radu te brojni tekstovi i internetske stranice kao što su Strategija razvoja općine Lovinac 2017.-2022. i internet stranica www.lovinac.hr.

Tijekom izrade rada korištena je *desk metoda* tj. metoda istraživanja za stolom. Metode koje su korištene kod obrade završnog rada su metoda analize i sinteze, metoda deskripcije te metoda kompilacije.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Sadržaj završnog rada obuhvaća sedam cjelina. Prva cjelina se sastoji od uvoda u kojem se navode predmet i cilj rada, izvori podataka i metode koje su korištene prilikom prikupljanja podataka, izrade rada kao i sama struktura rada. U drugoj cjelini govori se o obilježjima općine Lovinac. Predstavlja se njezina povijest, opće i gospodarske značajke, ističu se prirodni i antropogeni resursi koji su prisutni u općini i analiziraju se postojeći smještajni kapaciteti. U drugoj se cjelini čitatelja upoznaje sa samom općinom Lovinac.

Treća cjelina sastoji se od analize stanja. Analizira se turistički promet i turističko tržište unutar Ličko-senjske županije kako bi se saznao broj dolazaka i noćenja turista u županiji, kao i prosječna duljina boravka pojedinih gostiju tijekom proteklih godina. Analiza stanja pomaže uvidjeti koliko je turista boravilo na području županije te se postavlja pitanje kako da se taj broj u budućim godinama poveća.

U četvrtom poglavlju se kroz SWOT analizu predstavljaju snage, slabosti, postojeće prijetnje i moguće prilike turističkog razvoja općine Lovinac. Peto poglavlje bavi se postojećim specifičnim oblicima turizma u općini.

Šesto poglavlje je najvažnije jer se u njemu govori o samoj srži ovog završnog rada, a to su mogućnosti razvoja novih oblika turizma u općini. O njima se govori kroz pojedinačne primjere i ideje s kojima se daju prijedlozi kako upotpuniti turističku ponudu, kako potaknuti turiste na dulji boravak i ponovni dolazak te posebice kako vratiti mlado stanovništvo koje je napustilo svoje krajeve u potrazi za boljim uvjetima života. Na samom kraju rada navodi se sveobuhvatno razmatranje o samoj temi i istraživanju.

2. OBILJEŽJA OPĆINE LOVINAC

Općina Lovinac ima velik spektar povijesnih zanimljivosti, gospodarskih predispozicija te prirodnih i antropogenih resursa koji ističu njen potencijal za turističkim razvitkom. Svaki od ovih segmenata čini bitnu stavku za svaki potencijalni razvitak. Njihovi detalji bit će opisani u ovome poglavlju.

2.1. Povijest Lovinca

Kako bi se što bolje shvatila kulturna baština s područja općine Lovinac, potrebno je razumjeti samu povijest općine.

Porijeklo imena općine Lovinac dolazi od plemića Lovinčića koji su posjedovali Lovinac u srednjem vijeku. Iz tog vremena dostupan je velik broj ruševina u tom kraju. Velika arheološka istraživanja otkrivaju da je još u doba prapovijesti postojao život na tom području - kako životinjskog svijeta, tako i čovjeka. Od velikog značaja su paleolitska nalazišta otkrivena najvećim dijelom u lovinačkim špiljama, čije je očuvanje važno za razvoj speleološkog turizma. Posebno se ističe japodska kultura koja je prenesena na potomke lovinačkog kraja. Bitne su i japodske gradine koje su služile za obranu od opasnosti, a neke su čak ostale sačuvane do danas - Cvituša i Rukavinska gradina. Pojavom Rimskog carstva, Rimljani osvajaju Japode. U to doba se grade važne ceste na tom području, a njihovi su ostaci kasnije pronađeni i utvrđeno je kako se tim cestama služilo stoljećima.

Hrvati naseljavaju lovinački kraj u 7. stoljeću, primarno kao vojna sila koja se sukobila s Avarima. Moguće je prepoznati japodske običaje hrvatskog stanovništva tog vremena. Kada su Turci naselili Liku 1527. godine, tadašnje stanovništvo se odselilo u druge krajeve. Lovinac je u to doba služio Turcima kao utvrda tijekom okupacije i na taj je način ostao sačuvan od Turaka. Iz tog doba važno je istaknuti tursku kulu u naselju Vranik te ruševinu utvrde Štulića kulina koja je ostala sačuvana sve do danas, a koja je važna za očuvanje kulturnog turizma ovoga kraja. Nakon što su Turci otjerani iz Like, općina Lovinac bila je napuštena, a potom je došla francuska vlast.

Francuska vlast je ostavila neke tragove koji su i danas vidljivi u općini Lovinac: kamene putokaze, mostove, škole i izgrađene ceste. Tijekom Austro-Ugarske monarhije velik broj stanovnika lovinačkog kraja iseljava u druge krajeve zbog teških uvjeta života. Nešto kasnije se

formira lovinački kraj, uređuju se ceste, otvara se pošta i druge bitne ustanove za jednu zajednicu. Razvijaju se turizam, ugostiteljstvo i obrti, a narod se zbog toga vraća svojim krajevima. Važno je istaknuti Alansku cestu koja je prolazila kroz Lovinac i u to vrijeme bila značajna za stanovništvo. Danas se mogu pronaći mnogi ostaci konačišta koje stoji uz tu cestu.

U vrijeme Kraljevine Jugoslavije iz Lovinca se zbog velikosrpske diktature iselilo mnogobrojno stanovništvo. Usprkos tome, gospodarstvo u Lovincu se popravlja nakon izgradnje pruge 1925. godine. U to vrijeme Lovinac je imao istaknut kulturni život zbog utjecajnih građana tog kraja koji su bili pripadnici tadašnjeg KUD-a Hrvatski sokol. Lovinac je također bio popularan po sportu i velikim sportskim natjecanjima; bućanje je tada dobilo na popularnosti, a nije ju izgubilo ni danas. Lovinac je u to vrijeme postajao sve popularniji. Broj stanovnika je rastao iz dana u dan. Ali to je bilo i doba početka ratovanja i velikih ratnih stradanja. Nakon ratnog perioda, stradala sela su se obnovila. Tada se osniva lovačko društvo Cvituša koje postoji još i danas. Obnavlja se i KUD Vrilo. Lovinac je poznat po tome što je u njemu po prvi puta javno izvedena hrvatska nacionalna himna Lijepa naša.

Sedamdesetih godina su stanovnici Lovinca ponovo počeli iseljavati u potrazi za boljim životom u inozemstvu. Važno je istaknuti kako je tada poljoprivreda bila važna gospodarska grana i od nje se moglo uspješno živjeti. Danas je poljoprivreda jednako važna lovinačkom stanovništvu zbog poljoprivredne zadruge Lovinac koja je obnovljena 2001. godine i uspješno djeluje i danas, ponajprije zbog proizvodnje ličkog krumpira koji je popularan u cijeloj Hrvatskoj.

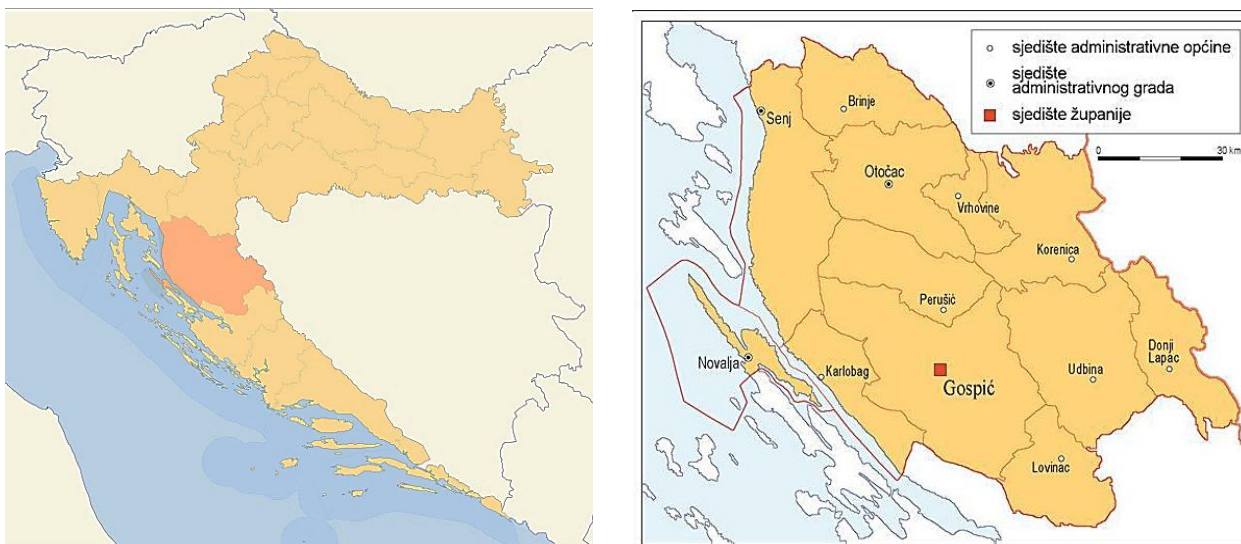
O povijesti Lovinca može se još puno toga reći jer je Lovinac bogat važnim povijesnim značajkama. Ipak, malo ljudi zna za Lovinac i njegovu povijest. Ako se želi poboljšati turizam ovoga kraja, bitno je znati sve povijesne činjenice o njemu. Lovinac se može pohvaliti brojnim kulturnim dobrima i bogatom poviješću koja je bitna za razvoj kulturnog, ali i drugih oblika turizma. Ako ih se dobro iskoristi i prezentira, mogli bi postati važna kulturna baština za turiste.

2.2. Opće značajke

Općina Lovinac nalazi se u Ličko-senjskoj županiji, na njenom samom jugu. Njen položaj je povoljan za razvoj raznih oblika turizma, budući da je okružena prekrasnim planinama kao što je Velebit, rijekama kao što je rijeka Ričica, potocima i netaknutom prirodom.

„Općina Lovinac graniči s općinama/gradovima Ličko senjske županije: Udbina i Gospić te općinama Zadarske županije: Gračac, Jasenice, Obrovac i Starigrad. Općina Lovinac gravitira gradu Gospiću, županijskom središtu Ličko - senjske županije.“¹

Slika 1. Geografski položaj Ličko senjske županije i općine Lovinac

Izvor: Strategija razvoja općine Lovinac 2017. – 2022.; www.lovinac.hr (11.03.2020.)

Općina Lovinac sastoji se od 10 naselja: Gornja ploča, Kik, Ličko Cerje, Lovinac, Raduč, Ričice, Sveti Rok, Smokrić, Štikada te naselje Vranik koje je i najviše općinsko naselje. Općina Lovinac ima ukupnu površinu od 342 km².

Što se tiče broja stanovnika u općini, prema posljednjem popisu iz 2011. godine općina je brojila 1.007 stanovnika tj. 1.97% stanovnika Ličko-senjske županije. U to vrijeme to je bilo iznimno malo: Lovinac je bio na samome dnu po gustoći naseljenosti, a ona je iznosila 2.94 % st/km².

S obzirom na sve veći broj iseljavanja stanovništva, kako iz drugih područja Hrvatske, tako i iz ovog kraja, može se zaključiti kako se taj broj dodatno smanjio tijekom proteklih godina. Baš je zato neophodan razvoj turizma u ovom dijelu Ličko-senjske županije; potrebno je potaknuti iseljeničko stanovništvo na povratak svojim domovima. Razvoj specifičnih oblika turizma ovog kraja trebao bi potaknuti mlađu populaciju da se vrati na područje općine Lovinac te vrati život u napuštenu sredinu.

¹ Strategija razvoja Općine Lovinac 2017-2022; www.lovinac.hr (11.03.2020.)

2.3. Gospodarske značajke

Kada se govori o gospodarstvu u općini Lovinac, potrebno je istaknuti njen indeks razvijenosti. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije odlučilo je krajem 2017. godine da je potrebna izmjena zakona o izračunavanju indeksa razvijenosti jedinica lokalnih i regionalnih samouprava.

U skladu s Uredbom, za izračun indeksa razvijenosti koriste se sljedeći pokazatelji ²:

1. prosječni dohodak po stanovniku
2. prosječni izvorni prihodi po stanovniku
3. prosječna stopa nezaposlenosti
4. opće kretanje stanovništva
5. stupanj obrazovanosti stanovništva (tercijarno obrazovanje)
6. indeks starenja

Općina Lovinac je s indeksom razvijenosti od 96.31 %, smještena u 3. skupinu razvijenosti jedinica lokalne samouprave. Nalazi se 3.69 % ispod prosjeka Hrvatske za razdoblje 2014.-2016. godine.

Tablica 1. Vrijednost indeksa razvijenosti općine Lovinac za razdoblje 2014.-2016.

JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE	ŽUPANIJA	RAZ- VOJ- NA SKU- PINA JLS	INDEKS RAZVIJE- NOSTI JLS	VRIJEDNOST STANDARDIZIRANIH POKAZATELJA ZA JLS					
				PROSJE- ČNI DOHOD- AK PO STAN.	PROSJE- ČNI IZVO- RNI PRIHO- DI PO STAN.	PROSJEČNA STOPA NEZAPOSLE- NOSTI	OPĆE KRE- TANJE STAN.	INDEKS STARE- NJA (2011.)	STUPANJ OBRAZO- VANJA (VSS, 20- 65) (2011.)
Lovinac	Ličko- senjska	3	96,313	101,19	125,90	93,78	88,82	81,41	98,64

Izvor: Službena stranica Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije; www.razvoj.gov.hr (11.03.2020.)

² Službena stranica Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, www.razvoj.gov.hr (11.03.2020.)

Tablica prikazuje vrijednost indeksa razvijenosti općine Lovinac prema vrijednostima standardiziranih pokazatelja za jedinice lokalne samouprave za razdoblje od 2014. do 2016. godine.

U tablici su svi potrebni pokazatelji neophodni za izračun indeksa razvijenosti: prosječan dohodak po stanovniku u iznosu od 101,19 kn, prosječni izvorni prihodi po stanovniku u iznosu od 125,90 kn, prosječna stopa nezaposlenosti koja je iznosila 93.78 %, opće kretanje stanovništva koje je iznosilo 88.92 %, indeks starenja za 2011. je iznosio 81.41 % te stupanj obrazovanja od 98.64 %.

Unatoč velikom iseljavanju stanovništva, problemima novije prošlosti kao što su recesija i ekonomska kriza, u Lovincu su još uvijek zastupljene gospodarske grane bitne za očuvanje gospodarstva. Najznačajnije među njima su poljoprivreda sa stočarstvom i šumarstvom, drvna industrija, rudarstvo i turizam i ugostiteljstvo. Uz navedene gospodarske djelatnosti važno je istaknuti i dobru prometnu povezanost samoga kraja s bitnim industrijskim središtima kao što su Zagreb i Rijeka.

Razvoj održivog turizma, uz poljoprivredu kao najznačajniju gospodarsku granu, predstavlja imperativ za općinu Lovinac. Poljoprivreda je, iako zastupljena, još uvijek nedovoljno aktivirana; ponajviše zbog manjka radne snage. Razvoj različitih oblika turizma na ovom području je bitan kako bi se omogućio i razvoj drugih gospodarskih grana poput poljoprivrede. Zbog toga se provode razni programi i projekti koji upotpunjavaju turističku ponudu općine Lovinac. Neki od njih su projekt Sveto brdo i projekt održivog razvoja ruralnog turizma. Uz mogućnost razvoja ruralnog turizma, postoji mogućnost razvoja i drugih specifičnih oblika turizma poput lovnog i ribolovnog turizma, eko-turizma, izletničkog turizma, sportsko-rekreativnog turizma, kulturnog i vjerskog turizma.

2.4. Prirodni resursi

Da bi neko područje moglo razviti turizam, bitno je da ima raznolikost prirodnih resursa. Njihova brojnost će pridonijeti interesu turista, a u sljedećem su poglavlju opisani svi prirodni resursi općine Lovinac.

2.4.1. Klimatski resursi

Klima je bez sumnje jedan od najvažnijih faktora turističke privlačnosti nekog prostora. Naime, čovjekov je organizam podložan utjecajima različitih klimatskih elemenata pa klimatske prilike nekog turističkog odredišta moraju odgovarati potencijalnim korisnicima tog prostora radi zadovoljavanja njihovih kulturnih ili rekreativnih potreba. Neki tipovi klime djeluju pozitivno na raspoloženje čovjeka, njegove psihičke i fiziološke funkcije, a neki djeluju posve suprotno. Zato turisti odabiru destinacije u kojima će se osjećati ugodno i opušteno, a za takvo stanje posebno značenje imaju insolacija i temperature zraka, relativna vlažnost, oborine, vjetrovi i drugi klimatski elementi.³

U Lovincu, kao i u većem dijelu Ličko-senjske županije prevladava umjereno topla vlažna klima s toplim ljetima. Karakteriziraju ju topla ljeta i vrlo hladne zime. Iako je u novije vrijeme teško govoriti o temperaturi zraka s obzirom na nagle promjene vremena uzrokovane globalnim zatopljenjem koje je zahvatilo i područje Republike Hrvatske, još uvijek se može potvrditi kako su u ovom dijelu Hrvatske zime izrazito hladne uz mogućnost snježnih oborina koje se u većim količinama na našem području mogu vidjeti još jedino u Lici. Za turizam ovog kraja to je veliki plus jer postoji mogućnost razvoja zimskog turizma i privlačenja većeg broja turista.

Prosječan broj snježnih dana u Lovincu je između 30 i 80 dana godišnje. U ravnijim dijelovima općine snježni pokrivač debljine 30 i više centimetara se zadržava desetak dana godišnje, dok na planinama između 20 i 70 dana. Maksimalna visina snijega se kreće između 80 i 150 centimetara.⁴

2.4.2. Hidrografski resursi

Općina Lovinac obiluje hidrografskim, odnosno vodenim resursima. Smještena je na krškom reljefu koji je karakterističan po natopljenom tlu. Iz tog se razloga u Lovincu nalaze mnogobrojne rijeke, prirodna jezera, vrela i jedan potok po imenu Holjevac.

Rijeke su preduvjet stvaranja plodnih poljoprivrednih površina, pogodne su kao jeftini prometni putovi, često su važne spojnice primorskih prostora s unutrašnjošću, mnoge su izvanredno

³ Bilen M., Turizam i okoliš, ekonomsko- geografski pristup izučavanju problematike, Zagreb, 2011., str. 164.

⁴ Službena stranica Općine Lovinac, www.lovinac.hr (11.03.2020.)

velikog hidroenergetskog potencijala i staništa su brojnih biljnih i životinjskih vrsta. Njihovo je značenje veliko u razvoju turizma jer njihov stupanj privlačnosti ovisi o mogućnostima kupanja, splavarenja, veslanja, raftinga, ribolova i drugih sportsko-rekreacijskih mogućnosti. No, mnoge se rijeke posjećuju zbog svojih estetskih svojstava i karakteristika. Turistima su posebno zanimljivi slapovi, brzaci, kaskade, ponori, kanjoni i sutjeske kroz koje potječu brze i čiste rijeke te drugi krajolici uz riječne tokove.⁵

Općina Lovinac bogata je prekrasnim rijekama i rječicama - čak njih šest! Najdulja među njima je rijeka Ričica čiji je tok u području Lovinca dug 15 km. Krase je kameni mostovi te kanjoni i stari obnovljeni mlinovi. Rijeka Suvaja je najveći pritok rijeke Ričice. Suvaja je jedna od najljepših rijeka ovoga kraja upravo zbog toga što teče samo tijekom velikih vodostaja te je se ne može vidjeti često, po čemu je dobila i ime. Ukrašena je brojnim kamenim prijelazima čija starost seže daleko u povijest. Također se uz nju nalaze kameni bunari, mostovi i kameni zidovi kojima su se stanovnici štitili od poplava.

Rijeka Opsenica služi za navodnjavanje jezera Sveti Rok, omiljenog kupališta stanovnika općine Lovinac, ali i šire. Zbog svoje posebnosti, jezero Sveti Rok je prepoznato kao potencijalno turističko središte i na njemu su održani radovi, uređene su šetnice i pročišćena voda. No to nije sve; nedaleko od samoga jezera gradi se još jedno umjetno jezero u zaseoku Rasoja u svrhu novog turističkog projekta pod nazivom *T-nest* vrijednog čak 20 milijuna eura. Zasigurno je upravo jezero Sveti Rok potaknulo poduzetnika Gorana Štoka na razmatranje ovakvoga projekta. Ostale rijeke i rječice na ovome području su rječica Krušnica, rijeka Jadova i rječica Paša.

Vrela (izvori) nastaju na mjestima gdje voda na svom podzemnom putu izbija na površinu. Radi svoje tektonske građe i geološkog sastava lovinački kraj obiluje vrelima. Ona se dijele na stalna i povremena. Upravo je velik broj stalnih vrela, ali i bogatstvo potoka i rijeka uvjetovalo tisućljetnu naseljenost lovinačkog područja. Stalna vrela lovinačkog kraja poput Kuduzovca, Klokotuše, Kozjana, Vrila mudrosti, Bakovca, Studenih vrela i Crvenih potoka bila su ključna za tisućljetni opstanak stanovnika na ovim prostorima.⁶

⁵ Bilen M., Turizam i okoliš, ekonomsko- geografski pristup izučavanju problematike, Zagreb, 2011., str. 131-132

⁶ Službena stranica općine Lovinac, www.lovinac.hr (11.03.2020.)

U općini se, osim već spomenutog jezera Sveti Rok, nalazi i jezero Štikada. Ova dva jezera su nastanjena ribom (potočnom pastrvom) i imaju odlične uvjete za športski ribolov. Prirodna jezera koja se nalaze u Lovincu su izvor Jadova i jezero Šarića.

Slika 2. Jezero Sveti Rok

Izvor: službena stranica LTF-a, www.lovinac-lika.hr (18.03.2020)

Unatoč prirodnim ljepotama rijeka, potoka i jezera koje krase ovaj kraj, ona su još uvijek nedovoljno turistički zamijećena. Uz prikladnu turističku valorizaciju svih vodenih vrednota ovoga kraja, općina Lovinac bi zasigurno mogla postati jedna od važnih turističkih destinacija regije.

2.4.3. Biogeografski resursi

Općina Lovinac prepuna je biljnim i životinjskim vrstama, prvenstveno zbog područja u kojem je smještena, a zatim i zbog klime koja pogoduje nastanku mnogih biljnih vrsta. Kraj je poznat po bogatim šumama koje su također dom mnogim biljkama.

Najraširenije su miješane šume graba i hrasta kitnjaka koje nalazimo na brdima i brežuljcima te po uvalama i vrtačama. Osim navedenih, u ovim šumama nalazimo i crni jasen, javor hulač i

šašiku. U lovinačkom području je zbog ljudskog djelovanja došlo do toga da su šume donekle zamijenile obradive površine za uzgoj poljoprivrednih kultura te pašnjake za ispašu stoke.⁷

Od ostalih šumskih vrsta mogu se pronaći i bukove šume, javori, drijen, crni jasen i lijeske. Od raznih biljaka koje rastu na ovom području, mogu se pronaći gospina trava, mravinac, majčina dušica, stolisnik, kadulja itd. Mnoge od njih su poznate po svojoj ljekovitosti i učinkovitosti. Stoga stanovnici općine pripremaju razne ljekovite pripravke, rakije i džemove. Lovinac je poznat po pčelarstvu, odnosno uzgoju kvalitetnog meda. Unatoč tome, u općini nedostaje radne snage i mladih poduzetnika koji bi se nastavili baviti uzgojem pčela i ljekovitih pripravaka te ih plasirali u druge dijelove Europe. Zbog sve većeg iseljavanja mladih ljudi, pčelarstvo ovoga kraja bi moglo izumrijeti. Kako se to ne bi dogodilo, potrebno je vratiti mlado stanovništvo koje bi se nastavilo baviti obiteljskim poslovima te im omogućiti plasiranje proizvoda u ostale zemlje Europske unije.

U općini obitavaju raznovrsne životinjske vrste koje se ne može često vidjeti. U šumama koje okružuju cijeli lovinački kraj žive divlje svinje, mrki medvjed, a mogu se vidjeti i tragovi vuka. Iz porodice kuna, na lovinačkom području živi kuna zlatica i kuna bjelica, jazavac, dok u vodotocima živi sve ugroženija vidra. Često se, posebno noću, mogu vidjeti lisice, divlji zečevi, ali i divlje mačke. Najmanja zvijer lovinačkog kraja je lasica.⁸

Lovinački kraj se može pohvaliti i bogatstvom ptičjeg svijeta. Neke od ptica koje se mogu pronaći u Lovincu su vrane, dugorepe svrake, sjenice, lastavice, kukavice, fazani te razne ptice grabljivice od kojih su neke jastreb kokošar, kobac ptičar ili škanjac. Također se mogu sresti i različite vrste sova koje najčešće obitavaju u močvarnom dijelu jezera Sveti Rok.

Kako je već poznato, Lovinac je bogat vodama u kojima su se nastanile i brojne riblje vrste. Neke od njih su potočne pastrve, štuke, babuške, klen i rod pijora, endemska riba jako cijenjena u Lovincu.

⁷ Strategija razvoja općine Lovinac 2017-2022; www.lovinac.hr (11.03.2020.)

⁸ Službena stranica općine Lovinac, www.lovinac.hr (11.03.2020.)

Slika 3. Hrvatski zvonac

Izvor: Strategija razvoja općine Lovinac 2017. – 2022.; www.lovinac.hr (11.03.2020.)

Slika 4. Hrvatski pijor

Izvor: Strategija razvoja općine Lovinac 2017. – 2022.; www.lovinac.hr (11.03.2020.)

Ribolovno društvo Pijor iz Lovinca vodi brigu o održavanju vodotoka i o njihovom približavanju pijorom. Gornji tok rijeke Ričice te pritoka Banica i Rakitovac obiluju potočnim rakovima (*Atacus torrentium*). Obitelji su nekada živjele od lova na rakove i njihova izvoza, no posljednjih dvadesetak godina 20. stoljeća riječni rakovi na ličkim prostorima su na rubu izumiranja i to prvenstveno radi bolesti, ali i radi promjene ekoloških uvjeta.⁹

⁹ Službena stranica općine Lovinac, www.lovinac.hr (11.03.2020.)

2.4.4. Geomorfološki resursi

Najčešća definicija geomorfologije je da je ona znanost koja proučava osobine, genezu i evoluciju reljefa. To znači da je reljef njen osnovni objekt promatranja i proučavanja.¹⁰

Lovinac je prepun geomorfoloških znamenitosti, što ga čini atraktivnim i privlačnim turističkim mjestom. Između geomorfoloških resursa kao što su vrhovi, kukovi, grede, ponikve, škarpe ili krške depresije, Lovinac se može pohvaliti brojnim speleološkim objektima: špiljama, jamama, ponorima te pećinama. Neke od njih su još uvijek nedovoljno istražene, što potvrđuje i činjenica da je špilja Debeljača otkrivena tek nedavno. Od brojnih speleoloških objekata kao što su ponor Strmića dug 1.437 m, Rokina špilja dostupna za posjetitelje, špilja u Kizićima, Vranička špilja u kojoj su pronađeni ostaci keramičkog posuđa u vrijeme Japoda i Brkina pećina i Zekina jama, izdvajaju se dva najznačajnija.

- **Špilja Debeljača**

Špilja u kameleonu Debeljača nalazi se u južnom dijelu Like, 5 km sjeverno od naselja Lovinac na istoimenoj uzvisini koja je dio Ličkog sredogorja.¹¹

Otkrivena je 2004. godine tijekom miniranja u kojemu je nastala jama duboka 25 metara. Nakon toga mnogi speleolozi su proučavali njezin sastav, a proučava se još i danas i zbog toga nije otvorena za posjetitelje. U tome važnu ulogu ima načelnik općine Lovinac, Hrvoje Račić, koji poduzima sve mjere kako bi zaštitio špilju od daljnjeg devastiranja. Upravo zahvaljujući njemu špilja bi se jednog dana mogla koristiti u turističke svrhe. Špilja je bogata raznim ukrasima od kojih se najviše ističu strujnice kojih ima u najvećoj količini.

Strujnice (eng. *scallops*) su udubljenja poput tanjura (u Debeljači ih ima puno na ulaznoj vertikali i u maloj špilji), a jedna strana im je plića i to određuje smjer toka. Nastale su zbog turbulencije toka u prethodnim fazama formiranja špilje, kada su veće količine vode tekle

¹⁰ Bognar A., Geomorfologija- položaj, razvoj i problemi, Izvorni znanstveni članak, Sveučilište u Zagrebu PMF, 1987., str. 78

¹¹ Bajo P., Speleogeneza špilje u kamenolomu Debeljača (Lovinac, Lika), Izvorni znanstveni članak, Hrvatski geografski glasnik, Lika, 2006., str. 99

kanalima. To pokazuju i mjestimični eliptični oblici kanala iz faza kada je tekla veća količina vode i tako mehanički razarala stijene (erozija).¹²

- **Babina jama**

Babina jama nalazi se na području Grabara, otprilike 5 km jugoistočno od Svetog Roka.

Ulaz u Babinu jamu, promjera desetak metara, nalazi se u dnu ponikve uz zapuštenu stazu koja prolazi kroz Grabar. Ulazna vertikala duboka je 40 m i završava u manjoj podzemnoj dvorani. Otuda se grana nekoliko kratkih kanala koji završavaju sifonima. U stijeni, na južnom boku dvorane, nalazi se 80 cm širok otvor koji vodi u tri metra dubok prolaz do velikog podzemnog jezera. Jezero je dugo oko 50 m, a dubina u početnom dijelu doseže 14 m (mjereno utegom). Na kraju jezera nalazi se kalcitni saljev (prag) koji formira morfološku barijeru visoku oko 2 metra. Približno 300 m od ulaza dolazi se do najatraktivnijeg dijela jame, do prostranog podzemnog kanala s aktivnim podzemnim tokom.¹³

Od velikog je značaja to što se u Babinoj jami nalazi izvor pitke vode. Iako još uvijek nedovoljno istražena i neprikladna za posjetitelje, ako se dobro iskoristi mogla bi postati zanimljiva turistima željnih avanturizma.

U suradnji s općinom Lovinac, tijekom 2011. godine speleološki klub (SK) Željezničar je istražio oko 650 m novih suhих i potopljenih špiljskih kanala, proronjeno je više sifona, a topografski je snimljeno oko 450 m kanala (duljina Babine jame sada iznosi 1672 m).¹⁴

2.5. Antropogeni resursi

U sljedećem poglavlju razrađuju se antropogeni resursi općine Lovinac. U antropogene resurse na prostoru općine Lovinac ubrajamo crkve, mostove te ostale antropogene resurse od kojih se ističu ruševine utvrde Štulića Kulina, mlin Travić i majstorska cesta.

¹² Paar D., Ujević P., Špilja u kamenolomu Debeljača, Stručni članak Subterranea Croatica, Speleološki odsjek PDS „Velebit“, Zagreb, 2005., str. 24

¹³ Čanić D. ing. geod., Geodetski radovi u speleološkom objektu „Babina jama“, stručni članak Hrvatske vode, Lovinac, 2009., str. 253

¹⁴ Službena stranica Speleolog, www.speleolog.hr (01.04.2020)

2.5.1. Crkve

Općina Lovinac na svom prostoru ima nekoliko crkvi. Od njih su najpoznatije crkva sv. Arhanđela Mihovila, crkva sv. Roka, crkva sv. Marije Magdalene i hram sv. Apostola Petra i Pavla.

Crkva sv. Arhanđela Mihovila svrstava se među zaštićena materijalna kulturna dobra općine Lovinac. Uvedena je u registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Da su crkve izrazito bitne za Općinu Lovinac, govori i činjenica da to nije jedina crkva koja se nalazi pod zaštitom materijalnih kulturnih dobara. Popis zaštićenih kulturnih dobara vidljiv je na tablici br. 2.

Tablica 2. Kulturna dobra u općini Lovinac

Oznaka dobra	Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog doba
Z-310	Gornja Ploča	Ruševine utvrde “Štulića kulina”	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-6344	Lovinac	Crkva sv. arhanđela Mihovila	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-5826	Ričice	Crkva sv. Marije Magdalene	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3856	Smokrić	Most na rijeci Suvaji I cisterna s oknom	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3445	Sveti Rok	Majstorska cesta	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-6341	Sveti Rok	Crkva sv. Roka	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-6342	Štikada	Hram sv. Apostola Petra i Pavla	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno

Izvor: Strategija razvoja općine Lovinac 2017-2022; www.lovinac.hr (02.04.2020.)

- **Crkva sv. Arhanđela Mihovila**

Crkva sv. arhanđela Mihovila osnovana je davne 1690. godine, a osnovao ju je kanonik Senjske biskupije Marko Mesić u čast ukazanja sv. Mihovila i sv. Ivana Krstitelja. Crkva ima bogatu povijest zbog baroknog stila u kojemu je građena. Također, unatoč uništenju tijekom

Domovinskog rata obnovljena je u svoj prvobitan oblik. No nije samo izgled taj koji ju čini jedinstvenom i posebnom. Zbog svoje povijesti o njoj se mogu pričati mnoge zanimljive priče.

Blagdan župe sv. Mihovila stanovnici općine Lovinac obilježavaju 29. rujna kada se okupljaju u zajedničkoj molitvi, a nakon misnog slavlja organizira se zabava uz pjesmu te prodaja tradicionalnih proizvoda OPG-ova lovinačkoga kraja.

- **Crkva sv. Marije Magdalene**

Crkva sv. Marije Magdalene još je jedno zaštićeno materijalno kulturno dobro općine Lovinac. Nalazi se u naselju Ričice koje je smješteno u jugoistočnom dijelu općine. Osnovana je 1790-ih godina u baroknom stilu, a tijekom povijesti je prošla kroz mnoga stradanja. U Domovinskom ratu 1991. godine bila je pogođena granatama, a nakon toga je spaljena. Nedugo zatim, crkva je obnovljena u izvornom obliku. Blagdan sv. Marije Magdalene se slavi 22. srpnja.

Slika 5. Crkva sv. Marije Magdalene

Izvor: Službena stranica franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, www.franjevci-split.hr, (02.04.2020.)

Crkva sv. Marije Magdalene je jednobrodna građevina pravokutnog oblika. Sa sjeverne strane je dograđena sakristija. Na zapadnom dijelu je zvonik koji je bio pokriven baroknom kapom „lukovicom“ koja je 50-ih godina uslijed dotrajalosti pala te je zamijenjena novom u obliku niske piramide. Pod crkve je popločen velikim kamenim pločama. Strop i krovšte su od drveta, a krov je pokriven pocinčanim limom. Crkva ima tri oltara - glavni je sv. Marije Magdalene s kipom svete veličine 120 cm, ispod njega je tabernakul, a sa strane kipovi anđela. Desni oltar je

posvećen sv. Fabijanu i Sebastijanu s kipovima obaju svetaca, a lijevi Gospi od Bezgrešnog začeca s njenim kipom veličine 120 cm. Uz taj oltar je i propovjedaonica. Crkva je primjer kasnobarokne crkve krajiškog tipa.¹⁵

- **Crkva sv. Roka**

Crkva sv. Roka sagrađena je 1763. godine, a smještena je u istoimenom naselju Sveti Rok koje pripada općini Lovinac. Naselje Sveti Rok je također stradalo u Domovinskom ratu, a s njim i crkva sv. Roka koja je bila uništena (spaljena). Obnovljena je 1999. godine uz pomoć Ministarstva kulture Republike Hrvatske i donacija vjernika na tom području. Ova se crkva, kao i ostale crkve u općini Lovinac, ističe svojom ljepotom i detaljima baroknoga stila. Sv. Rok je zaštitnik mjesta. U čast i slavu Svetoga Roka, svake godine 16. kolovoza se održava velika svečanost koja se u narodu zove Rokovo.¹⁶

- **Hram svetih apostola Petra i Pavla**

Hram svetih apostola Petra i Pavla nalazi se u mjestu Štikada u kojem je također smješteno znamenito jezero Štikada. Taj hram je jedan od hramova srpskih pravoslavnih crkava (SPC-a). Ne zna se točan datum kada je bila izgrađena, ali naziva se još i Grčka crkva što bi značilo da je građena u srednjem vijeku. Ta je crkva također uništena za vrijeme Domovinskog rata. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske je za njezinu djelomičnu obnovu osiguralo 180.000 kn u 2015. i 2016. godini, ali ona sve do danas nije u potpunosti obnovljena. Značajna je poveznica ove crkve i Nikola Tesla koji se sasvim slučajno rodio ispred nje u zaprežnim kolima na putu do rađaone.

2.5.2. Mostovi na području općine Lovinac

U sljedećem poglavlju razrađuje se tematika mostova koji se nalaze na području općine Lovinac. Mostovi koji su obrađeni u ovoj tematskoj cjelini su most na potoku Ričica te most na rijeci Suvaji.

¹⁵ Službena stranica franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, www.franjevci-split.hr, (02.04.2020.)

¹⁶ Službena stranica općine Lovinac, www.lovinac.hr (11.03.2020.)

Most na potoku Ričica izgrađen je u 19. stoljeću. Povezivao je ostale prometne pravce s Likom. Ispod njega prolazi potok Ričica koji mu daje dodatnu posebnost i ljepotu. Most je građen od tvrdog sivog vapnenca i sastoji se od tri polukružna svoda. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske proglasilo ga je zaštićenim kulturnim dobrom te je značajan za kulturu Like, ali i Republike Hrvatske.

U mjestu Smokrić nalazi se još jedno kulturno dobro koje povezuje naselje s općinom Lovinac, a to je most na rijeci Suvaji. Budući da rijeka Suvaja teče samo u vrijeme visokih vodostaja, ispod mosta ju nije moguće često vidjeti.

Most je građen od kamena, a kamena ograda na jednom kamenom stupu ima dva segmentna lučna nadvoja. Izgrađen je u prvoj polovici 18. stoljeća i integralni je dio povijesne Majstorske ceste koja je povezivala Ličku pukovnicu sa Zadrom. U blizini mosta nalazi se cisterna s oknom. Cisterna je građena krajem 19. stoljeća u nizu vodoopskrbnih objekata koji su na ličkom području građeni u posljednjoj četvrtini 19. stoljeća.¹⁷

Od iznimne je važnosti da se prepozna koliko je kulturni turizam ovoga kraja bitan tako da se ovi mostovi očuvaju od daljnjih devastacija. U ovom trenutku mostovi nisu u dobrom stanju te bi bilo potrebno njihovo uređenje tako da se ne naruši njihov prvobitan oblik. Također je potrebno uređenje okoliša u blizini mostova. To bi se moglo riješiti postavljanjem šetnica, klupica i uređenjem travnatih površina kako bi posjetitelji koji tamo dolaze mogli duže uživati u pogledu i ljepotama koje pružaju mostovi.

2.5.3. Ostala antropogena dobra

Zahvaljujući svojoj bogatoj povijesti, Lovinac je danas bogat mnogim utvrdama, ruševinama i raznim građevinama iz prošlih vremena koja su obilježila njegovu povijest. Osim spomenutih crkava, tu su i druge građevine koje nadopunjuju kulturu općine.

¹⁷ Službena stranica Ministarstva kulture Republike Hrvatske, www.min-kulture.hr (10.04.2020)

- **Ruševine utvrde Štulića**

Ističu se ruševine utvrde Štulića kulina koju su Turci sagradili u vrijeme svoje vladavine. Utvrda je sagrađena u 16. i 17. stoljeću, a nalazi se u mjestu Gornja Ploča. Svrstava se među zaštićena kulturna dobra područja općine Lovinac. Turske su kule, bez obzira koliko slabo bile očuvane, dio ovdašnje kulture, baštine i povijesti. Njihova slaba očuvanost posljedica je nebrige još od dana oslobođenja od Turaka, od osmanske vlasti, kao dio narodnog i političkog (ne)raspoloženja kroz više od 160 godina vlasti. Moglo bi se reći da su turske kule ustvari specifična ruralna arhitektura krajeva Like i Krbave.¹⁸

- **Mlin Travić**

Nadalje, tu je i mlin Travić smješten u netaknutoj prirodi uz glavnu cestu i lako dostupan za turiste. Posjetitelji do njega mogu doći i biciklima zbog biciklističke staze. Riječ je o građevini pravokutna tlocrta, građene kamenom i pokrivena šimlom. Nalazi se na potoku Banica, a njegovo je korito premošćeno s dva svođena otvora kroz koje teče voda i pokreće mehanizam za mljevenje. Mlin Travić podignut je tijekom 19. stoljeća i vidljiv je na kartografskim prikazima Lovinca toga doba. On je bio dio sustava mlinova na razgranatom vodnom sustavu Lovinca i okolice. Spomenička vrijednost ovog objekta leži u visokom stupnju očuvanosti, što je također rijetkost na području Like zbog društveno ekonomskih faktora - odumiranja prostora i depopulacije. Mlin predstavlja važan spomenik vezan uz tradiciju prerade i mljevenja žitarica na području Lovinca i okolice.¹⁹

Slika 6. Mlin Travić

Izvor: službena stranica LTF-a, www.lovirnac-lika.hr (02.04.2020.)

¹⁸ Horvat Z., Turske kule i gradovi u Lici i Krbavi, Izvorni znanstveni članak, Senj, 2013., str 417

¹⁹ Službena stranica Ministarstva kulture Republike Hrvatske, www.min-kulture.hr (10.04.2020)

Nedvojbeno je da je mlin Travić važan za turizam i tradiciju ovoga kraja. Posjećuju ga i grupe učenika i tako uče o prošlosti i običajima ovoga kraja. Stoga je važno očuvati ga kako bi se posjete i edukacije mogle nastaviti i s budućim generacijama.

- **Majstorska cesta**

Majstorska cesta također pripada općini Lovinac. Njen put vodi do Tulovih greda koje nude prekrasan pogled na Lovinac. Izgradio ju je major Josip Kajtan Knežić u razmaku od 1820. do 1832. godine. Priznata je kao spomenik graditeljske baštine i iznimno je vrijedna. Iako se na prvi pogled čini neuređena i neočuvana, upravo je onakva kakva bi trebala biti: strma i stjenovita sve do Tulovih greda. Upravo zbog toga njome prolaze hrabri turisti i idealna je za avanturiste.

2.6. Analiza smještajnih kapaciteta

Za razvoj specifičnih oblika turizma nezaobilazan je i razvoj smještajnih kapaciteta nekog područja. U tome segmentu općina Lovinac napreduje izvrsno. Nedavno je realiziran projekt pod nazivom *T-Nest* (Teslino gnijezdo) vrijedan 20 milijuna eura. *T-Nest* je luksuzni resort koji u svojoj ponudi ima 62 smještajne jedinice koje uključuju 31 romantičnu vilu, 10 šumskih vila, osam drvenih vila, 12 vila na jezeru i jednu vilu Tesla koja je i najcjenjenija vila na jezeru i koja između ostalog sadrži i terasu, saunu, jacuzzi i bazen. Radi se o luksuzno uređenim kućama koje se nalaze uz samo jezero Sveti Rok. Investitor ovog projekta je poduzetnik Goran Štrok. Luksuzni resort Teslino gnijezdo otvorio je svoja vrata posjetiteljima 30. travnja 2019., a uložene investicije bi se trebale brzo vratiti s obzirom na to da potencijalni turisti veće platežne moći. Cijena noćenja u ovom resortu iznosi od 350 do 1.000 eura, ovisno o vrsti smještajne jedinice. Unutar samog resorta nalazi se i široka ponuda ostalih sadržaja.

Tablica 3. Analiza smještajnih kapaciteta općine Lovinac

SMJEŠTAJNE JEDINICE	BROJ SMJEŠTAJNIH KAPACITETA	BROJ SOBA	BROJ KREVETA
Apartmani	7	28	63
Hosteli	1	12	50
Kuće za odmor	15	25	47
Resort	62	137	201

Izvor: vlastita obrada prema podacima www.booking.com (02.04.2020.)

Tablica 3 prikazuje analizu smještajnih kapaciteta općine Lovinac u kojoj se, osim navedenog resorta *T- Nest*, nalaze i apartmani, kuće za odmor i jedan hostel. Iz tablice se može zaključiti kako je prije izgradnje resorta ponuda smještajnih kapaciteta bila izrazito siromašna. Najzastupljenije su bile kuće za odmor koje često nisu bile zanimljive turistima veće platežne moći koji prolaze općinom na putu prema moru. A ako se takve goste želi zadržati u općini duže vrijeme, izgradnja resorta je itekako prihvatljiva jer on nudi apsolutno sve potrebne sadržaje i nalazi se uz jezero.

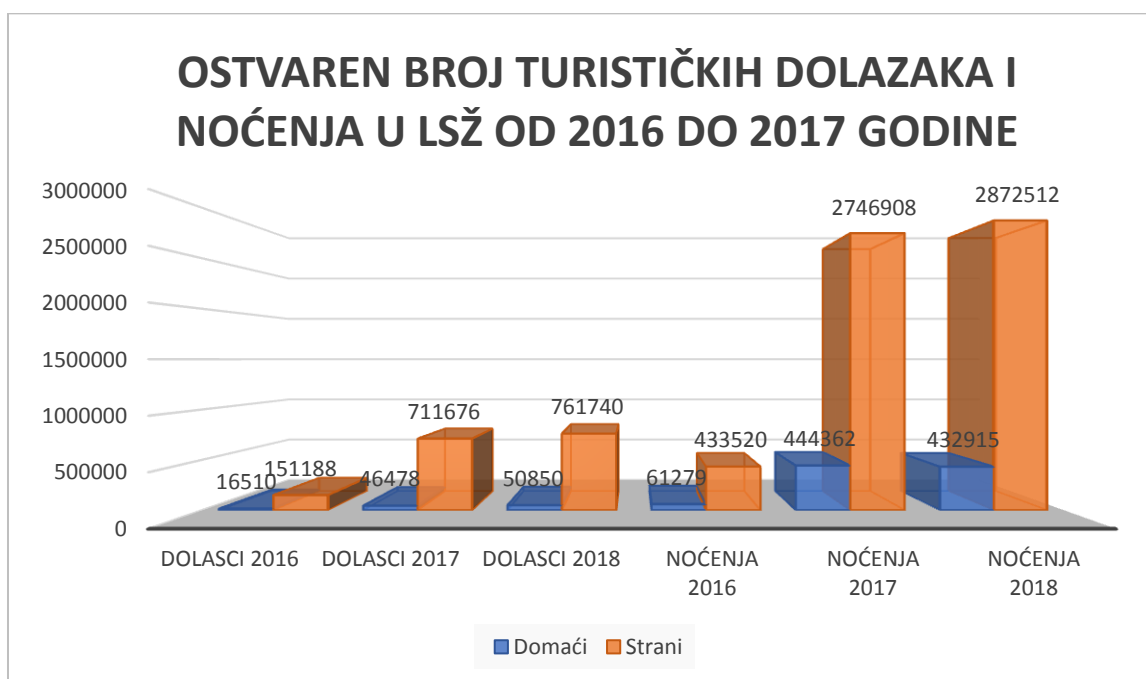
3. ANALIZA STANJA

Da bi se općina Lovinac razvila i postala poželjno mjesto za dolazak turista, ali i za ostanak domaćeg stanovništva na tome prostoru, bitno je osigurati gospodarske, javne i civilne preduvjete za to. Ali prije toga je bitno napraviti analizu razvijenosti turizma u tom kraju kako bi se vidjelo kakvo je trenutno stanje i u kojem smjeru bi razvitak trebao ići. To će biti opisano u ovome poglavlju.

3.1. Analiza turističkog prometa

U razdoblju od 2016. do 2018. godine broj dolazaka i noćenja domaćih i stranih turista u Ličko-senjskoj županiji se znatno povećao. Iz grafa je vidljivo kako je broj noćenja stranih turista naglo porastao u 2017. godini u odnosu na 2016. godinu. Razlog tome je porast broja smještajnih kapaciteta u županiji, kao i porast privatnih iznajmljivača.

Graf 1. Ostvaren broj turističkih dolazaka i noćenja u LSŽ od 2016. do 2018. godine

Izvor: Hrvatska Gospodarska Komora, www.hgk.hr (22.5.2020.)

„Prema podacima sustava eVisitor o turističkom prometu u 2018.godini, ostvaren je rast od 7.18 %, u noćenjima u odnosu na prethodnu godinu. Tako kumulativni podaci govore

o 812.590 ostvarenih dolazaka i 3.305.427 ostvarenih noćenja turista u Ličko-senjskoj županiji u 2018. godini. Strani su turisti ostvarili rast od 7.3 % u dolascima i 4.57 % u noćenjima. Domaći gosti ostvarili su rast u dolascima od 9.41 % i pad u noćenjima od 2.58 % u odnosu na 2017. godinu. Udio stranih turista u strukturi dolazaka je 93.74 %.“

20

Graf 2. Usporedba dolazaka i noćenja po mjesecima (2017. i 2018.)

Izvor: Hrvatska Gospodarska Komora, www.hgk.hr (22.5.2020.)

Graf 2 prikazuje usporedbu dolazaka i noćenja u Ličko-senjskoj županiji po mjesecima za 2017. i 2018. godinu. Iz grafa je vidljiv porast ukupnog broja dolazaka i noćenja od travnja do kolovoza u obje godine, te nagli pad dolazaka i noćenja turista od rujna do prosinca.

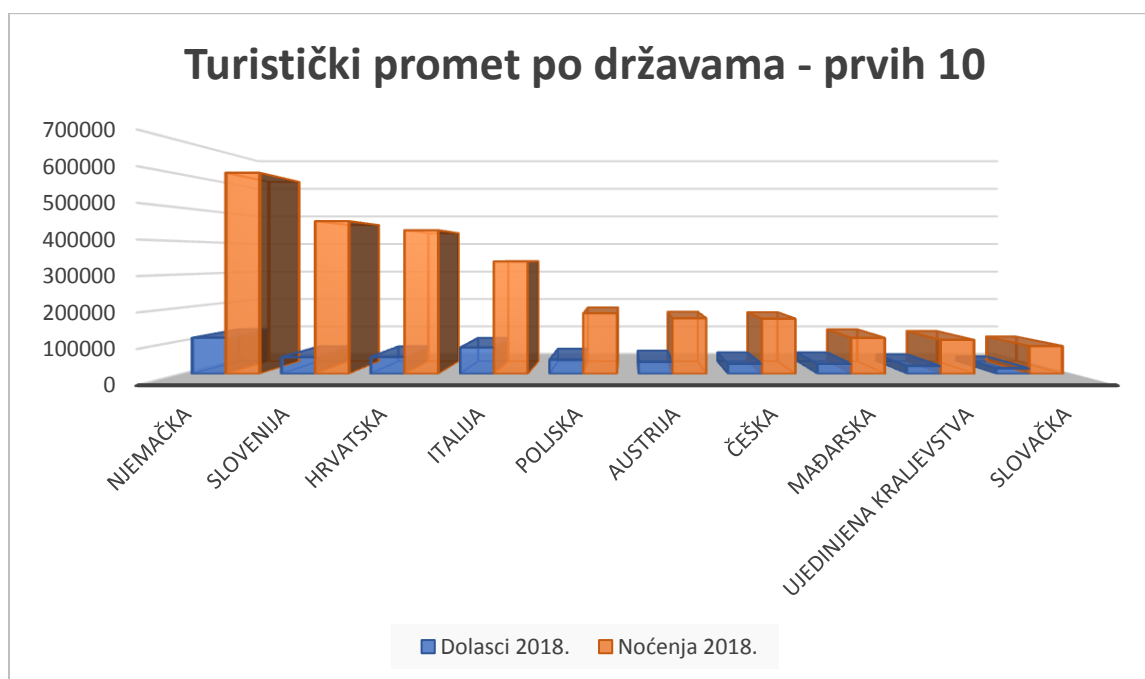
Iz grafa se može zaključiti kako je u Ličko-senjskoj županiji najzastupljeniji ljetni turizam s obzirom na to da je zabilježen najveći broj dolazaka u srpnju i kolovozu. Upravo zbog toga je potrebno poraditi i na ostalim turističkim sezonama kroz razvoj specifičnog oblika turizma koji se zasniva na cjelogodišnjoj ponudi. Primjer cjelogodišnjeg turizma je vjerski turizam, povoljan za razvoj Lovinca zbog velikog broja zaštićenih crkvenih materijalnih kulturnih dobara.

²⁰ Hrvatska Gospodarska Komora, www.hgk.hr (22.05.2020)

3.2. Analiza turističkog tržišta

„Prema kriteriju ostvarenog udjela u ukupnim noćenjima u 2018. godini, domaći gosti čine 13.10 %, a od stranih tržišta dominiraju gosti iz Njemačke s 18.30 %, Slovenije s 13.92 %, Italije s 10.26 %, Poljske s 5.53 %, Austrije s 5.08 %. Također, od stranih gostiju još se ističu Češka s udjelom 5.04 %, Mađarska s 3.29 %, Velika Britanija s 3.10 % i Slovačka s 2.54 %.“²¹

Graf 3. Turistički promet po državama – prvih 10

Izvor: Hrvatska Gospodarska Komora, www.hgk.hr (22.5.2020.)

3.3. Analiza dionika općine Lovinac

Kada se govori o razvitku nekog područja, to uvelike ovisi o gospodarskom sektoru. On je pokretač svega, ali bitni su i javni i civilni sektor. Ova tri područja čine zaokruženu cjelinu i bitno je da budu u sinergiji ne bi li osigurao najbolji razvitak.

²¹ Hrvatska Gospodarska Komora, www.hgk.hr (22.05.2020)

3.3.1. Gospodarski sektor

Općina Lovinac ne može se pohvaliti velikim brojem ugostiteljskih objekata. U općini djeluje tek nekoliko restorana i barova i neophodna je izgradnja novih objekata radi proširenja turističke ponude. Ovdje jedino odudara novonastali resort T- Nest koji nudi velik broj smještajnih kapaciteta, ali i ugostiteljskih objekata kao što su restorani, barovi, slastičarnice ili bistroi.

U Lovincu postoje četiri restorana, jedan caffe bar koji se nalazi u centru, jedna pivnica, dva bistrot a te bar koji se nalazi u sklopu izletišta Cvituša. Restoran u sklopu hostela Sveti Rok nudi bogat lički doručak, a moguće je doći i na ručak ili dogovoriti večeru.

Restoran u sklopu izletišta Cvituša nudi širok izbor jela - od ličkih pizza, roštilja, pa do svečanijih obroka za posebne prigode. Pivnica se nalazi u mjestu Sveti Rok, a u svojoj ponudi ima tradicionalno Velebitsko pivo.

Registrirano je ukupno pet OPG-ova. OPG Sekulić nalazi se u Cvituši, a bavi se pčelarstvom i proizvodnjom domaćeg meda i propolisa. OPG Miletić nalazi se u Ličkom Cerju, a bavi se uzgojem domaćih krava i proizvodnjom kvalitetnih kravljih preradevina. OPG Japunčić Marko bavi se ovčarstvom i uzgojem Ličke pramenke od 2017. godine. Na svom imanju u Lovincu ekološki uzgajaju 31 janje, a uskoro namjeravaju povećati uzgoj. Janjci su preko dana u ispaši te je upravo čista i netaknuta priroda u kojoj borave i idu u ispašu zaslužna za njihovu vrhunsku kvalitetu. Za sada vrši prodaju isključivo na kućnom pragu.²²

OPG Mićo Mašić nalazi se u Vrhovinama, a bavi se ekološkom proizvodnjom voća i povrća, ponajviše krumpira kojeg godišnje proizvedu oko 4.000 kg. Svoje proizvode prodaju ponajviše na kućnom pragu. OPG Vrkljan bavi se uzgojem tradicionalnih ličkih proizvoda: ličkog krumpira, ličke pramenke i autohtone vrste divljeg zeca.

U Lovincu je registrirano i jedno društvo s ograničenom odgovornošću. Radi se o poduzeću Agrovelebit d.o.o. koje je osnovano 2013. godine, a bavi se isključivo proizvodnjom ličkog krumpira kojeg plasira na hrvatsko tržište. Njihove je proizvode moguće kupiti i na njihovoj web stranici. Agrovelebit d.o.o. je trenutno jedini certificirani proizvođač ličkog krumpira što mu daje do-

²² Službena stranica Lika Destination, www.lika-destination.hr (22.05.2020)

datnu prednost u odnosu na konkurenciju. Na području općine Lovinac do 2014. godine poslovala je turistička agencija Lito, koja se bavila promocijom ponude lovinačkog kraja.²³ Ipak, ona nije opstala i trenutno nema registrirane turističke agencije u općini.

3.3.2. Javni sektor

Posljednjih godina se posebno ulaže u izgradnju javnih ustanova ovog kraja. Lovinac je prepoznat kao potencijalno mjesto za gospodarski i turistički razvoj od strane nadležnih tijela i poduzimaju se sve mjere kako bi se omogućio normalan život domaćem stanovništvu otvarajući neophodne ustanove. U općini je 2019. godine otvoren vrtić Mali Medo koji se nalazi u kulturno-informativnom centru. Centar vodi ravnateljica Ana Miletić, a u njemu se održavaju i kulturne večeri poput večeri domoljubne poezije.

U općini djeluje jedna ambulanta primarne zdravstvene zaštite. U sklopu ambulante se nalazi i hitna medicinska pomoć. Budući da u ambulanti donedavno nije postojala stomatološka ordinacija, općina je 2019. godine dobila ordinaciju dentalne medicine. Veterinarska ambulanta je u Lovincu izgrađena 1974.godine, a prestala je djelovati tijekom Domovinskog rata te ne postoji ni danas.²⁴

Na snazi je projekt izrade projektno-tehničke dokumentacije za izgradnju sportske dvorane. Vrijednost projekta iznosi 297.500,00 kn, financira ga Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije (85 % udjela), a ugovaratelj projekta je tvrtka GEO-RAD d.o.o. (15 % udjela).

U Lovincu se nalazi jedna osnovna škola – osnovna škola Lovinac. U sklopu škole se nalazi jedina knjižnica u općini. Veliki je nedostatak i radna snaga jer se javlja manjak osoba učiteljskog obrazovanja. Zato u općinu moraju dolaziti učitelji iz drugih škola kako bi podučavali djecu.

3.3.3. Civilni sektor

Prema dobivenim podacima općine Lovinac, na tom području djeluje 12 udruga i sportskih klubova: udruga Banica, udruga dragovoljaca-policajaca Domovinskog rata “Vila Velebita” Lovi-

²³ Strategija razvoja općine Lovinac 2017-2022; www.lovinac.hr (22.05.2020.)

²⁴ Strategija razvoja općine Lovinac 2017-2022; www.lovinac.hr (22.05.2020.)

nac, udruga dragovoljaca i veterana Domovinskog rata Republike Hrvatske, podružnica Ličko-senjske županije, ogranak Općine Lovinac; udruga Kultura i edukacija, DVD “Velebit”, HKUD “Vrilo”, planinarski klub Zir, društvo za športsku rekreaciju “Sveto Brdo” Lovinac-Sveti Rok, lovačko društvo “Cvituša”, sportsko ribolovna udruga “Pijor”, Taekwando klub “Lovinac” i pikado klub Zir. Sve udruge i sportski klubovi su značajni za općinu jer doprinose jačanju turizma i brinu o okolišu, zaštiti kulturnih dobara, očuvanju tradicije, povijesti i narodnih običaja ovoga kraja.

Na području Općine Lovinac ne postoji sportska dvorana. Bavljenje sportom uglavnom je rekreativnog karaktera, a velik potencijal ima lov kao oblik rekreacije, ali i on je namijenjen manjem broju sudionika zbog skupe opreme. Za razvoj sporta potrebno je osigurati adekvatno opremljen prostor i primjereno uređene sportske površine. To bi omogućilo bavljenje većim brojem sportskih aktivnosti te doprinijelo zdravom životu stanovništva.²⁵

²⁵ Strategija razvoja općine Lovinac 2017-2022; www.lovinac.hr (22.05.2020.)

4. POSTOJEĆI SPECIFIČNI OBLICI TURIZMA NA PODRUČJU OPĆINE LOVINAC

U nastavnim potpoglavljima razrađena je materija postojećih specifičnih oblika turizma na području općine Lovinac. Ističu se cikloturizam, lovni i ribolovni turizam, sportsko- rekreativni turizam, planinski turizam i manifestacijski turizam.

4.1. Cikloturizam

Aktivni odmor postaje sve zastupljeniji u današnje vrijeme. Turistima nisu više dovoljni sunce i more - žele odmor koji će kroz različite aktivnosti upotpuniti njihov boravak na nekome području. Cikloturizam ima značajnu ulogu u tome. Općina Lovinac bogata je biciklističkim stazama s prekrasnim pogledom na bogatstvo prirode tog kraja. Sve staze su označene pločama i putokazima kako bi turistima bilo lakše pratiti put. Općina nudi ukupno šest biciklističkih ruta i dvije atraktivne biciklističke staze za one najhrabrije: stazu Lovinac - Smokrić i stazu Sveti Rok - Balenova Plana.

1. Suvajski bunari ruta

„Suvajski bunari ruta kreće iz centra Lovinca, vodi uz tok rijeke Suvaje asfaltiranom cestom prema selu Smokrić. U zaseoku Zdunići nalazi se Zdunić kula iz 18. stoljeća. Uz bunar Kerešavac, bunar Vrijace i Kizića pećinu, cesta nastavlja u pravcu planinskog doma Smokrić gdje je moguć kratak predah uz prekrasan pogled na zaštićene spomenike kulture - impozantnu šternu i Suvajski most iz 18. stoljeća. Prelaskom preko Suvajskog mosta ruta se uspinje makadamom prema vidikovcu Sedlo. Spustom kroz zaseok Muntanja cesta prolazi kraj bunara Virine i izvora Studenac. Ruta završava ulaskom u Lovinac pokraj osnovne škole.“²⁶

2. Zir ruta

„Zir ruta kreće iz centra Lovinca u pravcu zaseoka Piplinca s predivnim pogledom na Visočicu i Budak. Prolazi pored Rokine špilje preko Pipličkih livada koje na svom brežuljku Piplincu kriju arheološko nalazište japodske kulture stare više od 2.000 godina. Pored izvora Bani-

²⁶ Službena stranica općine Lovinac, www.lovinac.hr (25.05.2020.)

ce izlazi se na glavnu cestu prema Gornjoj Ploči i nakon manje od kilometra skreće u zaseok Parčići. Nastavlja se uskom seoskom cesticom i prelazi preko nadvožnjaka autoceste A1. Odmah po spustu s nadvožnjaka, prolazi se kroz borovu šumu zemljanim stazama u pravcu Zira. Izlaskom iz borove šume otvara se pogled na osunčanu poljanu. Poljski put završava izlaskom na makadamsku cestu prema ulazu na brdo Zir koji krije prekrasnu pećinu i panoramski pogled s vrha. Ruta nastavlja prema kamenolomu Debeljača gdje se nalazi zanimljiva špilja Debeljača. S Debeljače se potom spušta prema Bukanjskom klancu gdje cesta lijevo vodi prema crkvi Svetog Frane i Vraničkoj špilji, a ruta nastavlja desno prema Lovincu. Ulaskom u Lovinac skreće se lijevo pored starog mlina Travić prema centru gdje ruta i završava.²⁷

3. Pilar ruta

„Pilar ruta kreće iz centra Lovinca preko mlina Travić u pravcu Svetog Roka pored jezera Sveti Rok prema imponantnom velebitskom masivu. Majstorskom cestom prolazi pored Vrila Mudrosti, Crkvnog vrila i Vrbanove pećine u pravcu Lotića. Uspinje se iznad tunela Sveti Rok pa lijevo spušta prema Balenovoj plani. Nastavlja makadamom pored Babine jame prema Poljani pored Strmotia ponora u pravcu vidikovca Pilar. Spustom prema Ličkom Cerju ruta vodi glavnom cestom u pravcu Gospića. Skretanjem u Žmelovaču, pa preko pruge pored Rimske ceste vodi na Cvituški most nakon kojeg skreće lijevo u zaseok Cvituša. Prolaskom kroz zaseok Cvituša ruta završava u centru Lovinca.“²⁸

4. Lička polja ruta

„Lička polja ruta kreće iz centra Lovinca prema mlinu Travić gdje skreće prema Gornjoj Ploči. Kod zaseoka Polje prolazi kroz Jezero, Šariće, Krpane (gdje se nalazi mali zoološki vrt u kojem se mogu vidjeti razne divlje životinje) i pored izvora Begovac makadamom nastavlja u pravcu Peregina polja. Prelazi Ričinu u pravcu Svetog Roka gdje se pruža prilika za okrpju i odmor u restoranu ili pivnici. U centru Svetog Roka skreće pored jezera Sveti Rok. Ruta nastavlja nasipom jezera do glavne ceste gdje skreće u pravcu Gračaca. Nakon 500 m skreće u

²⁷ Službena stranica općine Lovinac, www.lovinac.hr (25.05.2020.)

²⁸ Ibidem.

zaseok Varoš kroz prekrasne hrastove gajeve koji vode do Rasoje. Nastavlja u pravcu Lovinca gdje završava.“²⁹

5. Mila voda ruta

„Mila voda ruta kreće iz centra Lovinca preko mlina Travić u pravcu Svetog Roka pored jezera Sveti Rok prema imponantnom velebitskom masivu. Majstorskom cestom prolazi pored vrila Mudrosti, Crkovnog vrila i Vrbanove pećine u smjeru Malog Alana. Nastavlja makadamskim usponom do punkta Tršnja skreće prema Žuljanama. Na izvoru Crveni potoci je prilika za okrpju svježom vodom. Kroz velebitske proplanke ruta vodi prema Gračacu te se spušta do jezera, skreće preko nasipa Štikadskog jezera i nastavlja u pravcu zaseoka Potkosa i Gudura. Uspinje se preko Brnčeva u Poljanu na vidikovac Pilar te se spušta prema Ličkom Cerju do glavne ceste gdje skreće u pravcu Gospića. Nakon 500 m skreće u zaseok Varoš te kroz prekrasne hrastove gajeve vodi do Rasoje i nastavlja u pravcu Lovinca gdje završava.“

30

6. Velebit ruta

„Velebit ruta kreće iz centra Lovinca preko mlina Travić u pravcu Svetog Roka pored jezera Sveti Rok prema imponantnom Velebitskom masivu. Majstorskom cestom prolazi pored Vriila Mudrosti, Crvenog vrila i Vrbanove pećine u smjeru Malog Alana. Nastavlja makadamskim usponom do Malog Alana, gdje se pruža prekrasan pogled sve do skretanja na Kraljici prema Libinjama. Zahtjevnim usponima nastavlja preko Bukve na Libinje gdje se prije spušta u Modrić nalazi zanimljivo odmorište s prekrasnim panoramama velebitskog kanala. Spušta se u selo Modrić i asfaltnom cestom nastavlja kroz Rovinjsku i Jasenice prema skretanju za Sveti Rok kod tvornice Glinica. Dugim usponom dolazi iznad južnog ulaza tunela Sveti Rok gdje se makadamom nastavlja uspon pored crkve svetog Frane u Podpragu, kamenoloma i Tulovih greda do Malog Alana. Spustom prema Svetom Roku ruta nastavlja u pravcu Lovinca gdje završava.“³¹

²⁹ Službena stranica općine Lovinac, www.lovinac.hr (25.05.2020.)

³⁰ Ibidem.

³¹ Ibidem.

Unatoč razvijenim i uređenim biciklističkim stazama, u cikloturizam ovoga kraja može se još dosta uložiti - prije svega ponudom najma bicikla koju je općina Lovinac nekada imala, a sada više nema. Bilo bi dobro osigurati *Rent-a-bike* kako bi se svim turistima koji dolaze u ovaj kraj omogućio biciklizam po spomenutim stazama, bez obzira imaju li bicikl ili ne.

4.2. Lovni i ribolovni turizam

Prije mnogo godina lov je bio jedini način preživljavanja ljudske vrste. Danas se smatra da je lov vrsta sporta i hobija. No, lovom se ne smatra samo ubijanje životinja. Lovom se smatra i uzgoj te zaštita pojedinih vrsta životinja, u ovom slučaju divljači koje obitavaju u općini Lovinac. Divljač koja obitava na području općine su divlje svinje, mrki medvjed, divlji zečevi, lisice te lasice.

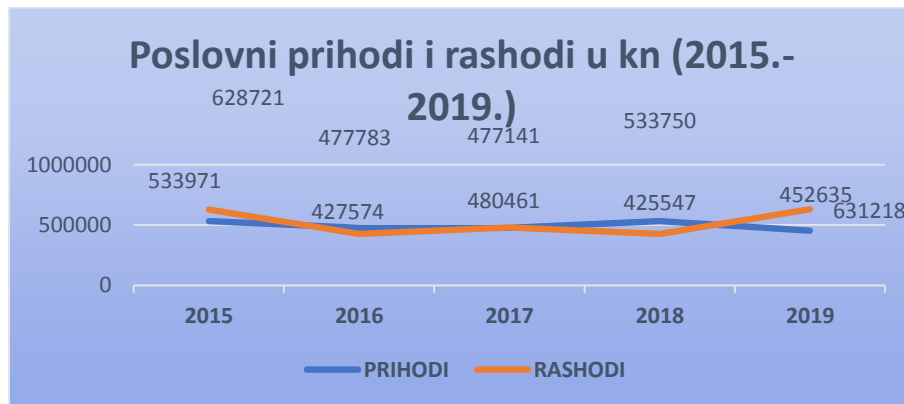
Hrvatski sabor je 31. listopada 2018. donio odluku o proglašenju zakona o lovstvu kojom se uređuje gospodarenje lovištem i divljači.

Cilj ovog zakona je osigurati održivo gospodarenje populacijama divljači i njihovim staništima na način i u obujmu kojim se trajno unapređuje vitalnost populacije divljači, proizvodna sposobnost staništa i biološka raznolikost, čime se postiže ispunjavanje gospodarske, turističke i rekreativne funkcije te funkcije zaštite i očuvanja biološke raznolikosti i ekološke ravnoteže prirodnih staništa, divljači i divlje faune i flore.³²

U općini Lovinac se nalazi lovačko društvo Cvituša osnovano 1998. godine koje svojim radom promovira lovni turizam toga kraja. Ovo lovačko društvo se bavi isključivo uzgojem i zaštitom divljači. Predstavnik udruge je Petar Matovinović. Udruga svojim radom ostvaruje prihode koji variraju iz godine u godine, a koji se u najviše namiruju od članarina i članskih doprinosa. Udruga ostvaruje i rashode koji se ne razlikuju značajno od prihoda, a koji se odnose na materijalne rashode, rashode amortizacije, financijske rashode te ostalih rashoda. Graf prikazuje prihode lovačkog društva Cvituša u odnosu na rashode od 2015. do 2019. godine.

³² Narodne Novine, službeni list Republike Hrvatske, www.narodne-novine.nn.hr (25.05.2020.)

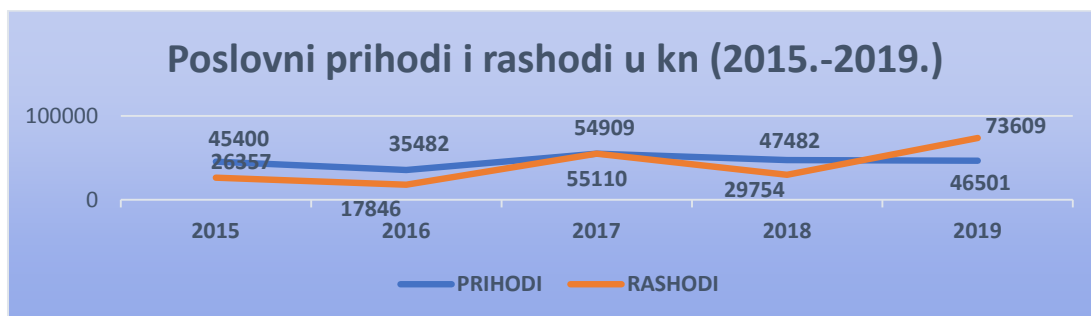
Graf 4. Poslovni prihodi i rashodi LD Cvituša u kunama (2015.-2019.)

Izvor: Fina, www.infobiz.fina.hr (25.05.2020.)

Ribolovni turizam ubraja se u vrste ruralnog turizma s obzirom na prostor na kojem se odvija. Povezan je s boravkom u prirodi, a može se povezati i sa sportsko-rekreacijskim turizmom jer se sve češće koristi u sportsko rekreativne svrhe. Budući da je općina Lovinac bogata vodenim površinama i u njima obitavaju razne vrste riba, neizostavan je i ribolovni turizam. Za promicanje ribolovnog turizma zaslužena je sportsko-ribolovna udruga Pijor koja je osnovana 1999. godine kao neprofitna organizacija, a dobila je ime po ličkom pijoru kojeg u lovinačkom kraju ima najviše. Predsjednik udruge je Marko Sekulić. Udruga se bavi planiranjem sportskog ribolova i ribolovnog turizma, poribljavanjem voda, vođenjem brige o zaštiti voda, kao i radom na unapređenju i razvoju sportsko-rekreativnog ribolova, naročito kod mladih ljudi.

Graf 5. Poslovni prihodi i rashodi SRU Pijor u kn (2015.-2019.)

Izvor: Fina, www.infobiz.fina.hr (25.05.2020.)

Graf 5 prikazuje ostvarene prihode udruge u odnosu na rashode za razdoblje od 2015. do 2019. godine. Udruga ostvaruje prihode u ponajviše od članarina i članskih doprinosa, zatim od donacija i prodaje robe i pružanja usluga. Udruga je 2019. godine ostvarila gubitak od 27.108 kn zbog

porasta broja rashoda koji se odnose u najvećoj količini na izdatke za materijal i energiju, a zatim na usluge (pošta, telefon, najamnina, komunalne i računalne usluge) i na izdatke za kamate i usluge platnog prometa.

4.3. Sportsko-rekreacijski turizam

Pod pojmom sportsko-rekreacijskog turizma podrazumijevamo oblik turizma koji je usmjeren na zadovoljavanje čovjekove potrebe za kretanjem, igrom, aktivnim odmorom i zabavom, čime se u konačnici utječe, putem stvaranja navike aktivnog i svrsishodnog provođenja slobodnog vremena, na očuvanje zdravlja te na produljenje životnog vijeka. Sudionici su obično rekreativci koji se žele baviti određenim sportsko-rekreacijskim aktivnostima na svom odmoru.³³

Razlika između zimskog i ljetnog sportsko-rekreacijskog turizma odnosi se prvenstveno na mjesto odvijanja ovih aktivnosti. U zimskom turizmu aktivnosti se provode u planinskim zimskim centrima, a u ljetnome na moru, u planinama, na rijekama i jezerima.³⁴

U općini Lovinac nalazi se sportsko-rekreacijski centar Cvituša koji svojom ponudom promovira obje vrste turizma. Otvoren je 23. siječnja 2016. godine, prvobitno kao sanjkalište uz postavljene topove za snijeg koje turistima nudi mogućnost sanjkanja, skijanja, bordanja te raznih drugih rekreativnih aktivnosti na snijegu. S obzirom na to da se centar nalazi nedaleko Zadra, idealan je za posjetitelje koji na sanjkanje dolaze iz južnih dijelova Hrvatske.

U ljetnim mjesecima centar nudi zipline koji postaje sve popularniji među posjetiteljima. U sklopu centra nalazi se restoran i Medin bar koji nudi tradicionalna lička jela kao sto su knedle sa šljivama od tradicionalnog ličkog krumpira. Unutar izletišta može se pronaći i suvenirnica u kojoj se mogu kupiti suveniri koji podsjećaju na izletišta, kao i proizvodi lokalnih OPG-ova. Izletišta Cvituša vikendom posjeti preko 1.000 posjetitelja, što je više od samog broja stanovnika u općini.

³³ Bartoluci M., Menadžment sportskog i nautičkog turizma, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2009., str 111.

³⁴ Ibidem., str. 110

4.4. Planinski turizam

Po rječniku turizma, planinski turizam je "...vrsta turizma u kojem se odredišta turista nalaze u planinskim područjima."³⁵ U Enciklopediji turizma, planinarenje se opisuje kao „(...) turistička aktivnost u planinskom okruženju.”, a u Rječniku turizma kao „(...) rekreacijska aktivnost pješaćenja na vrhove planina, kretanje u gorskom, planinskom prostoru.” Međutim, u Brockhaus rječniku ta definicija glasi: “Planinarenje u širem smislu riječi podrazumijeva prevaljivanje udaljenosti pješice, biciklom, čamcem, skijama ili na konju, korisno za zdravlje, nudi doživljaj prirode i poduzima se iz socijalnih i kulturnih pobuda”.³⁶

Može se zaključiti kako planinski turizam obuhvaća i druge vrste turizma kao što su sportsko-rekreacijski, pustolovni, zdravstveni i ruralni turizam.

Lovinac je okružen velebitskim planinama i vrhovima kao što su Sveto brdo (1.752 m) i Babin vrh (1.744 m). U Lovincu se posebno ističe planina Zir koja se može vidjeti na samom ulazu u općinu. Planina je visoka 850 metara. Unutar planine nalazi se špilja s jezerom, a s vrha planine pruža se prekrasan pogled u svim smjerovima.

2014. godine osnovan je planinarski klub Zir. Predsjednica kluba je Blaženka Vrkljan. Cilj kluba je okupljanje djece, mladeži i svih ljudi koji se žele okušati u planinarenju te promoviranje planinskog turizma posjetiteljima Lovinca. Planina Zir je idealna za posjetitelje jer se nalazi na ravnici uz sam autoput A1, te je zbog toga do nje lako doći, a kako nije previsoka na njoj mogu planinariti posjetitelji svih uzrasta.

³⁵ Čorak S., Mikačić V., Hrvatski turizam plavo bijelo zeleno, Znanstvena edicija instituta za turizam, Zagreb, 2006., str. 240

³⁶ Ibidem., str. 241

Slika 7. Planinska staza Zir

Izvor: službena stranica planinarenja, www.planinarenje.hr (25.05.2020)

4.5. Manifestacijski turizam

Prema rječniku turizma, manifestacijski turizam je: ...naziv za sve oblike turističkog prometa motivirane održavanjem različitih manifestacija kulturnog, znanstvenog, poslovnog, sportskog, zabavnog i sličnog karaktera i sadržaja.³⁷

Najpoznatija manifestacija u općini Lovinac koja se tradicionalno od 2013. godine obilježava u rujnu su Dani ličkog krumpira. Lički krumpir je najkvalitetnija namirnica u Lovincu. Izdvaja se od drugih vrsta krumpira zbog podneblja na kojem se nalazi. Zbog klima, hladnijih noći i dana, biljka krumpira u Lici sintetizira više suhih tvari nego u drugim uzgojnim područjima gdje je vruće i onda se ta tvar mora trošiti na rashlađivanje biljke krumpira. Na polju u Svetom Roku se godišnje proizvede i do 300 tona ličkog krumpira.

Dani ličkog krumpira su tradicionalna manifestacija na kojoj se provodi prezentiranje kulinarskih osobina krumpira uz degustaciju. Uz to, održava se i izbor za najveći i najneobičniji lički krumpir.

Ova manifestacija je bitna za turizam općine Lovinac zbog toga što se općina želi brendirati na turističkom tržištu kao općina ličkog krumpira, kao i zbog toga što upotpunjuje turističku ponudu same općine. Na manifestaciji se nude i drugi autohtoni proizvodi OPG-ova ovoga kraja. Posjetitelji se upoznaje s kulturom, običajima i tradicijama ovoga kraja.

³⁷ Čavlek N., Vukonić B., Riječnik turizma, Masmedia, Zagreb, 2001., str. 200

U Lovincu se, uz ovu, odvijaju i druge manifestacije kao što su Biciklijada Srce Velebita i Internacionalni streličarski 3D Turnir. Održavanje manifestacija je poželjno i bitno za razvoj specifičnih oblika turizma i ističe se zbog promoviranja turističke destinacije, kao i zbog privlačenja velikog broja turista. Privlačenjem turista s manifestacijama, nudi se mogućnost za ostajanjem tih turista u destinaciji dulje od trajanja samog eventa. Zbog toga je bitno stvoriti dodatne sadržaje i osigurati smještajne kapacitete kako bi se turisti zadržali u destinaciji što duže.

5. SWOT ANALIZA

SWOT analiza je osnovni preduvjet za osvještavanje prednosti i slabosti Lovinca, kao i za uočavanje prilika i prijetnja koje bi mogle biti bitne za budućnost. SWOT analiza se sastoji od četiri elementa - snaga, slabosti, prilika i prijetnji. U tablici je opisana SWOT analiza Lovinca.

Tablica 4. SWOT analiza općine Lovinac

<p>SNAGE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobra prometna povezanost • Bogatstvo prirodnih resursa • Bogata povijest • Značajna poljoprivredna tradicija • Čistoća okoliša • Bogatstvo kulturnih dobara • Postojanje razvojnog plana općine • Razvijeni smještajni kapaciteti (luksuzni resort T-nest) 	<p>SLABOSTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Manjak radne snage zbog iseljavanja stanovništva • Slabi demografski resursi • Nerazvijena mreža sustava gospodarenja otpada, pročišćavanja otpadnih voda i odvodnje, plinopskrbe i elektroopskrbe • Nedovoljno razvijeni specifični oblici turizma • Nepostojanje turističke zajednice unutar općine • Nedostatak ustanova za promicanje kulture • Nedostatak hotelskih smještajnih objekata • Nedovoljan broj ugostiteljskih objekata
<p>PRILIKE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Blizina mora i nacionalnih parkova • Povećan interes turista za Hrvatsku kao sigurnu turističku destinaciju • Otvaranje novih radnih mjesta • Otvaranje novih tržišta • Raspoloživost sredstava EU fondova • Povećana znatiželja stranih ulagača za ulaganje na području općine • Interes turista za cjelogodišnji turizam • Interes turista za boravkom u prirodi i tišini 	<p>PRIJETNJE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kriza uzrokovana pandemijom COVID-19 virusa • Mogućnost nastanka ekonomske krize u svijetu • Narušavanje okoliša • Izumiranje naselja zbog pada broja stanovnika • Moguće ukidanje općine • Odlazak visokoobrazovane radne snage iz općine • Niski životni standard stanovništva • Klimatske promjene i učestale elementarne nepogode

<ul style="list-style-type: none"> • Sve veća potražnja za domaćim i ekološkim autohtonim proizvodima 	<ul style="list-style-type: none"> • Propadanje i devastacija kulturno - povijesne baštine • Nedostatak stanovništva za očuvanje tradicije i kulturnih običaja općine • Visoki kriteriji za korištenje sredstava EU fondova
--	--

Izvor: Vlastita obrada prema strategiji razvoja općine Lovinac 2017.-2022. (02.04.2020.)

Iz godine u godinu svjedoci smo raznim promjenama na Zemlji na koje kao populacija, u većini slučajeva, ne možemo utjecati. Osim globalnog zatopljenja koje već dugi niz godina prijete cijelome svijetu, pojavili su se i novi problemi koji ozbiljno prijete propadanju turizma. Najveća prijetnja današnjice je pandemija COVID-19 virusa koja je zahvatila i Hrvatsku. U kratkom periodu Hrvatska je ostala bez velikog broja turista i državi prijete veliki ekonomski gubitci. Unatoč tome, Hrvatska je ostala jedna od najsigurnijih zemalja po pitanju malog broja zaraženih COVID-19 virusom i upravo zbog toga velik broj turista planira provesti ovu ljetnu sezonu u Hrvatskoj. Smatra se da je Ličko-senjska županija iznimno sigurna za boravak turista upravo zbog malog broja stanovnika na tom području. Sve veći broj turista traga za izoliranim mjestima u prirodi, što općina Lovinac svakako može ponuditi. No, povećani broj turista uzrokuje i povećano zagađenje okoliša. Kako se to ne bi dogodilo, potrebno je proširiti svijest turista o očuvanju okoliša.

Ulazak Hrvatske u Europsku uniju sa sobom je donio razne prilike. Općina Lovinac je do sada uložila mnoga sredstva EU fondova kako bi svojim stanovnicima pružila normalan život. Pomoću EU fondova izgradio se vrtić Mali Medo, radi se na gradnji nove sportske dvorane, na izgradnji veterinarske postaje i još mnogo toga. Potrebno je uložiti i sredstva EU fondova u razvoj turizma - ponajprije kulturnog turizma s izgradnjom muzeja ili kazališta. Također je potrebno poticati male poduzetnike u izgradnji ugostiteljskih objekata kojih u općini gotovo i nema.

Općina Lovinac bogata je prirodnim i antropogenim resursima. Njezina blizina mora i nacionalnih parkova daju joj veliku prednost u razvoju turizma. Zbog svoje bogate povijesti i raznih kulturnih dobara, povoljna je i za razvoj kulturnog turizma. Prednost općine je i dobra prometna povezanost s razvijenim turističkim središtima poput Zadra. Općina Lovinac napreduje i u razvoju

ju smještajnih kapaciteta otvarajući luksuzni resort *T-nest* koji omogućuje nova radna mjesta te povratak mladog stanovništva koje je u velikome broju napustilo općinu Lovinac. Naime, zbog premalog broja stanovnika općini prijete izumiranje naselja i ukidanje same općine od strane Republike Hrvatske.

Veliki nedostatak općine je nepostojanje turističke zajednice, te su turisti prisiljeni tražiti informacije na drugim mjestima. Vraćanjem turističke zajednice u općinu omogućilo bi se zadržavanje turista u samoj općini. Pozitivno je što postoje poljoprivredna zemljišta na kojima se uzgajaju autohtone vrste ekoloških proizvoda postaju sve traženije od strane turista.

6. MOGUĆNOSTI RAZVOJA INOVATIVNIH TURISTIČKIH PROIZVODA U OPĆINI LOVINAC NA PRIMJERIMA

Općina Lovinac može se pohvaliti brojnim opcijama za razvoj turizma – od speleološkog turizma sa špiljom Debljačom, brojnih religijskih građevina kao dijela vjerskog turizma pa do avanturističkog turizma i adrenalinskog parka. Ipak, samo je dio ovih opcija razvijen, a drugome je dijelu potreban plan za aktivaciju. O tome će biti više riječi u ovome poglavlju.

6.1. Speleološki turizam

Speleološki turizam podrazumijeva prirodu u svom netaknutom izdanju. On je razvijen diljem Hrvatske, a i diljem svijeta. Čini se prirodnim da se prostor koji ima špilje ozbiljno pozabavi ovom vrstom turizma.

Da bi se neka špilja mogla smatrati turističkom špiljom, mora imati određenu estetsku, povijesnu, i znanstveno-obrazovnu vrijednost uz određenu ekonomsku opravdanost i mora imati organizirano da ju mogu posjetiti turisti (uređen pristup, osvjetljenje, putove, vodičku službu, promidžbu).³⁸

Špilja Debljača

Špilja Debeljača je jedna je od najzanimljivijih špilja na lovinačkom području i najprikladnija je za uređenje u turističke svrhe. Smatra se da bi, zbog svoje unutrašnjosti i ukrasa kojima je okružena (strujnice, stropne kupole, špiljske škarpe) mogla postati još jedna turistički uređena špilja u Hrvatskoj. No, za to je potreban precizan plan uređenja špilje u turističke svrhe, uređenje interijera špilje, ali i njezinog eksterijera. U daljnjem radu predstavlja se detaljan plan uređenja špilje Debeljače sa svim popratnim sadržajima:

a. Uređenje eksterijera (okoliša)

Kako bi se špilja Debeljača mogla svrstati u turistički uređene špilje, prije svega mora imati uređenu stazu, odnosno pristupni put do samog ulaza u špilju. Kako se nalazi na krškom području,

³⁸ Božić V., Vodič po pristupačnim špiljama i jamama u Hrvatskoj, Ekološki glasnik, Zagreb, 2009., str. 68.

neophodno je uređenje pristupnog puta. Pristupni put obuhvaća uređenje cesta, parkirališta te pješačkih staza koje će posjetiteljima omogućiti lako i sigurno kretanje.

Na samom ulazu u špilju potrebno je postaviti kućice za prodaju karata, recepciju, plakate sa svim potrebnim uputstvima, mjerama i pravilima ponašanja te sanitarne čvorove na prikladnim mjestima. Također je potrebno zaštititi okoliš s kantama za otpad kako posjetitelji ne bi bacali smeće na mjesta koja nisu prilagođena tome i tako ugrožavali okoliš. Cijelom prostoru oko špilje potrebna je prikladna rasvjeta.

b. Uređenje interijera (unutrašnjost špilje)

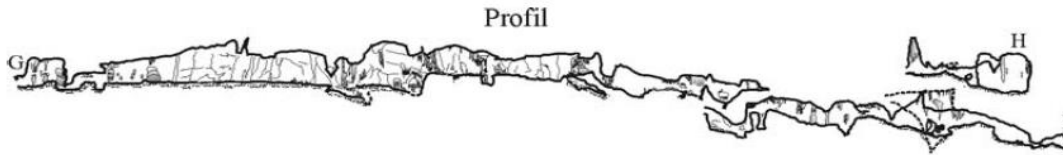
Uređenje unutrašnjosti špilje je bitno kako bi se posjetiteljima omogućila sigurnost i nesmetano kretanje kroz špilju. Prije svega, potrebno je iskopati prikladan ulaz budući da trenutni nije prikladan turistima. Ulaz je potrebno zaštititi ulaznim vratima kako ne bi došlo do nepotrebnog narušavanja špilje s negativnim djelovanjem poput provala (što se dogodilo u špilji Šparožne pokraj Rijeke u kojoj su provalnici lomili sige i prodavali ih u Postojni u Sloveniji kao “postojnske”). Unutrašnjost špilje potrebno je osigurati uređenim putevima kako se posjetitelji ne bi zaprljali, da se ne moraju saginjati ili provlačiti i kako ne bi pali u provaliju. Za to je potrebno postaviti zaštitne ograde te izgraditi stube na mjestima na kojima je to potrebno i cijeli put osvijetliti. Zanimljive dijelove špilje potrebno je dodatno osvijetliti sa svjetilkama za osvjetljivanje podzemnog prostora.

c. Dodatni sadržaji

Prostor ispred špilje ili u neposrednoj blizini špilje moguće je iskoristiti za dodatne sadržaje kao što je kafić koji bi turistima nudio odmor i okrjepu prije i nakon obilaska špilje. Potrebno je otvoriti suvenirnicu u kojoj bi se turistima nudile skulpture ili slike s motivima unutrašnjosti špilje, kao i suveniri koji označavaju lovinački kraj. U suvenirnici bi se mogle kupiti i razglednice sa slikama Lovinca ili špilje Debeljače.

Uz špilju ili u njenoj blizini bilo bi dobro urediti prostor za djecu, park u kojem bi se najmlađi mogli nesmetano i sigurno igrati.

Slika 8. Profil špilje u kamenolomu

Izvor: Bajo P., Speleogeneza špilje u kamenolomu Debeljača (Lovinac, Lika), Izvorni znanstveni članak, Hrvatski geografski glasnik, Lika, 2006 (25.05.2020.)

d. Osoblje u sklopu špilje Debeljače

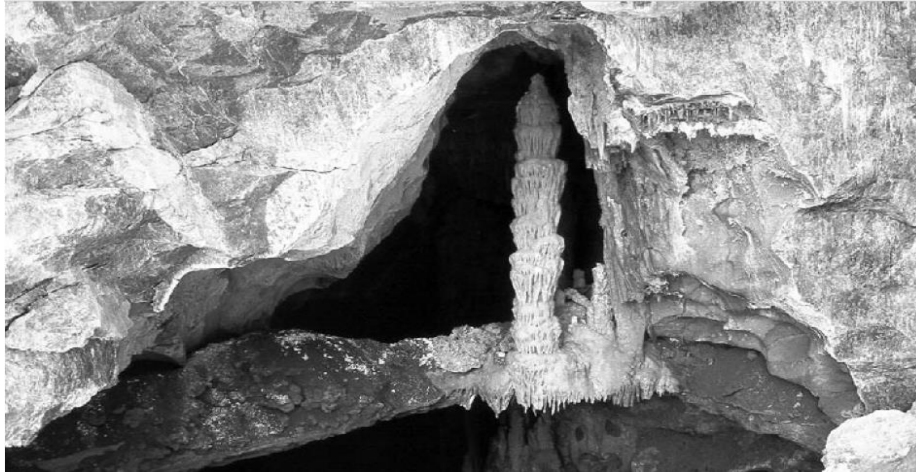
Otvorenje špilje Debeljače za turistička razgledavanja omogućilo bi i otvaranje dodatnih radnih mjesta čime se otvara mogućnost povratka lokalnog stanovništva u lovinački kraj.

Potrebno osoblje je svakako služba koja vodi posjetitelje kroz špilju brinući se o njihovoj sigurnosti i pružajući informacije vezane za špilju. Potrebno je zaposliti i stalnu službu speleologa koji se brinu o špilji, održavaju put kroz špilju, rasvjetu, čiste i čuvaju špilju sigurnom za posjete. Na samom ulazu, na recepciji, potrebno je osoblje koje prodaje karte posjetiteljima i nudi sve potrebne informacije prije ulaska u špilju. Za održavanje vanjskog okoliša potrebno je zaposliti čistače koji će okoliš držati urednim.

e. Promocija

Za uspješno poslovanje špilje Debeljače neophodna je što bolja promocija. Promocija turističkih proizvoda i usluga je svakako jedna od najzastupljenijih vrsta marketinškog spleta. Potrebno je izraditi promidžbeni materijal koji će privući posjetitelje - panoi, razglednice, brošure ili letci. U današnje vrijeme je najzastupljenija promocija putem medija. Špilja Debeljača promovirala bi svoju ponudu putem interneta na svojoj web stranici te putem društvenih mreža kao što su Instagram i Facebook koje postaju sve zastupljenije u poslovnom svijetu.

Slika 9. Most sa stalagmitom u maloj špilji

Izvor: Bajo P., Speleogeneza špilje u kamenolomu Debeljača (Lovinac, Lika), Izvorni znanstveni članak, Hrvatski geografski glasnik, Lika, 2006 (25.05.2020.)

6.2. Vjerski turizam

Može se reći da je vjerski turizam najstariji specifični oblik turizma u kojem vjernici još od davnina posjećuju religijska mjesta bitna za njihovu vjeru. Zbog toga se ovaj oblik turizma naziva i hodočasnički turizam. Vjerski turizam može se definirati kao oblik turizma u kojemu je glavni cilj i svrha putovanja pronalaženje duhovnog mira, ali i razgledavanje kulturnih znamenitosti religijskih objekata. Zato se ovaj oblik turizma dovodi u vezu s kulturnim turizmom, ovisno o tome putuje li turist iz vjerskih ili drugih razloga. U skladu s time postoje dva tipa turista vjerskog turizma: turist vjernik (koji putuje iz vjerskih razloga) i vjerski turist (koji putuje iz kulturoloških razloga).

U današnje vrijeme vjerski turizam je postao sve zastupljeniji oblik putovanja, kako među starijom, tako i među mlađom generacijom. Organiziraju se hodočašća za vjernike različitih dobnih skupina. Sve popularnija putovanja među vjericima postaju organizirana hodočašća. Ona ne obuhvaćaju samo putovanje do vjerskog središta. Budući da u najvećim slučajevima traju i do nekoliko dana, hodočanicima se organiziraju i smještajni objekti. U sklopu hodočašća organiziraju se razne duhovne i tematske večeri, a turisti na takvim putovanjima koriste i druge usluge,

poput onih ugostiteljskih. S ekonomske perspektive značajan broj prihoda od turizma odlazi upravo na vjerski, tj. hodočasnički turizam.

Lovinac ima velik potencijal za razvoj vjerskog, odnosno hodočasničkog oblika turizma jer ima brojne crkve i hramove koji su svrstani u zaštićena materijalna kulturna dobra. No, da bi se na nekom mjestu razvio hodočasnički turizam, to mjesto mora pružati određeno značenje vjernicima (ukazanja, čuda, grobnice svetaca.. itd.).

Crkva sv. Arhanđela Mihovila u Lovincu potencijalna je za razvoj hodočasničkog turizma zbog ukazanja koje se tamo dogodilo, a o kojemu jako malo vjernika zna. Takozvano „Čudo u Lovincu“ govori o ukazanju svetog Mihovila arhanđela i svetog Ivana Krstitelja koje se dogodilo 23. rujna 1700. godine lovinačkom zapovjedniku Stanislavu Kovačeviću te njegovoj majci i bratu. Novo ukazanje uslijedilo je na blagdan Uzvišenja Svetog Križa. S vjerskog aspekta bi bilo od velike važnosti organizirati hodočašće koje će vjernike podsjetiti kako je i crkva bitna za njihovu vjeru. Iz ekonomskog aspekta, to je idealna prilika za razvoj još jednog oblika turizma općine Lovinac koji bi doveo do ostvarivanja novih prihoda.

6.3. Avanturistički turizam

Općina Lovinac ima mogućnosti i potencijal za razvoj avanturističkog turizma zbog geografskog položaja na kojem se nalazi, ali i zbog bogatstva prirodnih resursa. Sve veći broj turista odlučuje se za ovakav oblik odmora, gdje je naglasak na aktivnom odmoru, uzbuđenjima i izazovima u prirodi. Sve popularniji postaju adrenalinski parkovi u prirodi. Turistima nije više dovoljan adrenalina koji im pruža sama priroda prolaskom kroz rijeke, planine i brda. Zato su stvoreni adrenalinski parkovi koji će im pružiti drugačiji oblik adrenalina kroz razne organizirane aktivnosti. Važno je napomenuti kako korisnici adrenalinskih parkova mogu biti turisti svih dobnih skupina. U nastavku ovoga rada predstavljen je plan ponude, cijena, restorana i promocije na primjeru mogućeg adrenalinskog parka u Općini Lovinac.

6.3.1. Adrenalinski park *Tesla Land*

Ponuda:

Adrenalinski park *Tesla Land* ima raznovrsnu ponudu adrenalinskih aktivnosti na otvorenom za sve uzraste.

Paintball

Za sve posjetitelje natjecateljskog duha nudi se paintball, bezopasna natjecateljska igra u prirodi. U ponudi su dva terena: teren za djecu i teren za odrasle. Tereni su opremljeni drvenim preprekama i kamenim stijenama u prirodnom okruženju drveća. Svi sudionici dobivaju upute i zaštitnu opremu od instruktora te je zbog toga igra namijenjena i neiskusnima. Paintball je igra koja postaje sve popularnija u Hrvatskoj. Proteklih godina bilježi se nagli porast ovakve vrste zabave i zato se smatra da bi paintball u Lovincu mogao doživjeti velik broj posjetitelja.

Tesla park

U šumi se nalazi pustolovni Tesla park koji nudi razne prepreke kao što su platforme, mostovi, umjetna stijena za najmlađe i viseći mostovi načinjeni od stabala i gumenih kotača povezanih žicom. Mostovi su bezopasni jer su posjetitelji zaštićeni sigurnosnom opremom. Tesla park nudi i zipline kroz šumu te slobodno penjanje za odrasle uz stručni nadzor.

Ljudski stolni nogomet

Ljudski stolni nogomet sličan je običnom stolnom nogometu, samo što se umjesto figurica koriste pravi igrači. Ova zabava namijenjena je većim grupama ljudi.

Tesla vlakić

U adrenalinskom parku *Tesla Land* nudi se mogućnost vožnje vlakića za djecu po stazi na kojoj se nalaze prepreke, a koje vlakić mora zaobići kako bi došao do svog cilja. Vlakić ima šest mjesta i moguća je vožnja u parovima ili pojedinačno. Djeci se nudi uzbudljiv događaj vožnje vlakića u prirodi.

Adrenalinski park *Tesla Land* nudi razna grupna događanja kao što su *team building*, izviđački kamp za djecu, radionica Tesla Garden na kojoj se djecu upoznaje s Nikolom Teslom i njegovim

izumima kroz igru. Postoji mogućnost organizacije rođendanskih proslava za djecu te djevojačkih i momačkih zabava.

Cijene:

U tablici su predstavljene cijene adrenalinskog parka *Tesla Land* prema svim uslugama koje pruža.

Tablica 5. Cjenik Tesla Land parka

CJENIK TESLA LAND			
POJEDINAČNI PROGRAMI	CIJENA (kn)	GRUPNI PROGRAMI	CIJENA (kn)
Paintball (odrasli)	255	Paintball (do 6 osoba)	1000
Paintball (djeca)	150	Paintball (do 12 osoba)	1800
Tesla park (odrasli)	200	Stolni nogomet (za 12 osoba)	250
Tesla park (djeca)	100	Team building (do 6 osoba)	600
Tesla vlakić (djeca)	40	Team building (do 12 osoba)	1200
Tesla garden (djeca)	50	Djevojačke i momačke zabave	4000-6000
		Rođendanske proslave za djecu	500

Izvor: obrada autora (15.6.2020.)

Restoran *U šumi*

U sklopu parka nalazi se restoran *U šumi*, smješten nedaleko od pustolovnog parka. Izgrađen je od drveta i nudi potpuno iskustvo prirode. Restoran u ponudi ima tradicionalna lovinačka jela i pića za okrjepu turista nakon pustolovnih aktivnosti.

Promocija

Neupitna je važnost promoviranja adrenalinskog parka *Tesla Land*. Park svoju ponudu promovira na poznatoj manifestaciji Dani ličkog krumpira gdje se nalazi štand s promotivnim materijalima kao što su letci ili brošure te se posjetitelje upoznaje s parkom i nude im se sve informacije o njemu. Park također koristi i promociju putem interneta na *Tripadvisoru* i na svojoj web stranici www.TeslaLand.hr. Na stranici se nalazi i kontakt telefon putem kojega se mogu dobiti sve informacije i može se rezervirati određena ponuda.

7. ZAKLJUČAK

Općina Lovinac koja se nalazi na samom jugu Ličko - senjske županije ima brojne kulturne i prirodne vrijednosti koje nisu dovoljno poznate javnosti. Njezino bogatstvo prirodnih resursa i kulturnih i povijesnih znamenitosti čine ju potencijalno uspješnom turističkom destinacijom. Dobro je prometno povezana i blizu je glavnih industrijskih središta što joj omogućuje brz napredak u razvoju turizma. Najznačajnija gospodarska grana je poljoprivreda, koja zbog manjka radne snage još uvijek nije dovoljno aktivirana.

Iako se već danas u razvoj turizma općine Lovinac ulažu velika sredstva (gradnjom luksuznog resorta *T-nest* koji bi trebao privući velik broj imućnih turista), te je turiste potrebno zadržati dulje vremena u samoj općini. Zbog toga je iznimno važan razvoj specifičnih oblika turizma ovoga kraja koji će potaknuti turiste na dulji boravak u ovoj destinaciji. Općina Lovinac pruža velike potencijale za razvoj raznih specifičnih oblika turizma. Uz postojeće oblike turizma kao što su cikloturizam, lovni i ribolovni, sportsko- rekreacijski, planinski i manifestacijski turizam, nude se mogućnosti za razvoj i drugih oblika: speleološkog turizma zbog raznih špilja i jama koje se nalaze u Lovincu, vjerskog turizma zbog velikog broja crkvi koje imaju vjersko značenje i svrstane su u popis zaštićenih materijalnih kulturnih dobara i sve popularnijeg avanturističkog turizma zbog geografskog položaja na kojem se Lovinac nalazi i zbog bogatstva prirodnih resursa. Veliku ulogu u razvoju tih oblika turizma ima Republika Hrvatska, Ministarstvo regionalnog razvoja i raspoloživost sredstava europskih fondova kojima bi se financirao razvoj ovih oblika turizma. Razvoj općine Lovinac kao popularne turističke destinacije poboljšao bi demografsku sliku same općine budući da se sve veći broj stanovnika iseljava iz općine u potrazi za boljim uvjetima života. U općini Lovinac, kao i u cijeloj Ličko-senjskoj županiji, broj rođenih u odnosu na broj umrlih znatno je manji. Potrebno je privući mlade obitelji u ovaj kraj kroz ponudu povoljnijih uvjeta stanovanja (na primjer, povoljni beskamatni stambeni krediti) kako bi se ovaj kraj demografski obnovio te se otvorile mogućnosti za otvaranjem djelatnosti kroz manje OPG-ove. Razvoj specifičnih oblika turizma povećao bi broj radnih mjesta i tako povratio napušteno stanovništvo u ovaj kraj. U ovom trenu se čini kao da bi ovo moglo krenuti u željenom smjeru. Potreban je dulji period da se svi segmenti razvoja općine realiziraju i da Lovinac postane turistička općina, a onda i općina poželjna za stanovanje mlađe populacije.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Bartoluci M., **Menadžment sportskog i nautičkog turizma**, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2009.
2. Bilen M., **Turizam i okoliš**, ekonomsko- geografski pristup izučavanju problematike, Zagreb, 2011.
3. Božić V., **Vodič po pristupačnim špiljama i jamama u Hrvatskoj**, Ekološki glasnik, Zagreb, 2009.
4. Čavlek N., Vukonić B., **Riječnik turizma**, Masmedia, Zagreb, 2001.
5. Čorak S., Mikačić V., **Hrvatski turizam plavo bijelo zeleno**, Znanstvena edicija instituta za turizam, Zagreb, 2006.

Članci i publikacije:

1. Bajo P., **Speleogeneza špilje u kamenolomu Debeljača (Lovinac, Lika)**, Izvorni znanstveni članak, Hrvatski geografski glasnik, Lika, 2006.
2. Bognar A., **Geomorfologija- položaj, razvoj i problemi**, Izvorni znanstveni članak, Sveučilište u Zagrebu PMF, 1987.
3. Čanić D. ing. geod., **Geodetski radovi u speleološkom objektu „Babina jama“**, stručni članak Hrvatske vode, Lovinac, 2009.
4. Horvat Z., **Turske kule i gradovi u Lici i Krbavi**, Izvorni znanstveni članak, Senj, 2013.
5. Paar D., Ujević P., **Špilja u kamenolomu Debeljača**, stručni članak Subterranea Croatica, Speleološki odsjek PDS „Velebit“, Zagreb, 2005.

Internetske stranice:

1. Hrvatska gospodarska komora, www.hgk.hr (22.05.2020.)
2. Narodne Novine, službeni list Republike Hrvatske, www.narodne-novine.nn.hr (25.05.2020.)
3. Službena stranica franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, www.franjevci-split.hr (02.04.2020)
4. Službena stranica Lika Destination, www.lika-destination.hr (22.05.2020.)

5. Službena stranica Ministarstva kulture Republike Hrvatske, www.min-kulture.hr (10.04.2020.)
6. Službena stranica Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije, www.razvoj.gov.hr (11.03.2020.)
7. Službena stranica Općine Lovinac, www.lovinac.hr (11.03.2020.)
8. Službena stranica Speleolog, www.speleolog.hr (01.04.2020.)
9. Strategija razvoja Općine Lovinac 2017.-2022., www.lovinac.hr (11.03.2020.)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Vrijednost indeksa razvijenosti Općine Lovinac po pokazateljima za razdoblje 2014.-2016.....	6
Tablica 2. Kulturna dobra u općini Lovinac	15
Tablica 3. Analiza smještajnih kapaciteta općine Lovinac	20
Tablica 4. SWOT analiza općine Lovinac	37
Tablica 5. Cjenik Tesla Land parka	46

POPIS GRAFOVA

Graf 1. Ostvaren broj turističkih dolazaka i noćenja u LSŽ od 2016. do 2018. godine	22
Graf 2. Usporedba dolazaka i noćenja po mjesecima (2017. i 2018.)	23
Graf 3. Turistički promet po državama – prvih 10	24
Graf 4. Poslovni prihodi i rashodi LD Cvituša u kunama (2015.-2019.).....	32
Graf 5. Poslovni prihodi i rashodi SRU Pijor u kn (2015.-2019.)	32

POPIS SLIKA

Slika 1. Geografski položaj Ličko senjske županije i općine Lovinac.....	5
Slika 2. Jezero Sveti Rok.....	10
Slika 3. Hrvatski zvonac.....	12
Slika 4. Hrvatski pijor.....	12
Slika 5. Crkva sv. Marije Magdalene	16
Slika 6. Mlin Travić.....	19
Slika 7. Planinska staza Zir	35
Slika 8. Profil špilje u kamenolomu	42
Slika 9. Most sa stalagmitom u maloj špilji	43